

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | חג הגאולה י"ט כסליו ופרשת וישב | תשפ"ה | גיליון 27

למה בכלל צריך
משיח?

לימוד החסידות
בדורנו
(עמוד 40)

כיצד נמתיק את
הפחדים
והחרדות?

פרק בעבודת ה'
(7)
(עמוד 21)

על מה אנו
חוגגים ב"ט
כסליו?

הניצחון בשמים
הגילוי בארץ
(עמוד 3)

הַקְדָּמַת הַמַּעֲרָכַת

שבת שלום וחג גאולה שמח לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש ומורחב מלא בתוכן חסידי – מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

המאמר הראשון, הניצחון בשמיים – הגילוי בארץ, הוא מאמר קצר וקליל העוסק בדין שמעורר גילוי תורת החסידות, ובמה שהתחדש ביציאתו של אדמו"ר הזקן מהמאסר.

המאמרים השני והשלישי הם סיום סדרת השיעורים פרק בעבודת ה' (6-7), בהם נלמד מהי התבוננות מתוקנת ונגלה את יסודות תורת הנפש החסידית.

לאחר מכן נמשיך לחינוך וכיבוד הורים: לראות את העומק שבקשר, על החינוך למצוות כיבוד הורים ועל מהותה של מצווה זו.

ולבסוף, נשתתף בהתוועדות י"ט כסליו עשירה ומרתקת על לימוד החסידות בדורנו. לחיים לחיים!

שבת שלום ומבורך,

לשנה טובה בלימוד החסידות ובדרכי החסידות נכתב ונחתם,

המערכת.

הניצחון בשמיים, הגילוי בארץ: היום שבו נפתחו שערי תורת החסידות

**בי"ט כסליו אנו חוגגים את יציאתו של אדמו"ר הזקן מהמאסר בעקבות
דין שהתעורר בשמים על גילוי תורת החסידות. למה גילוי תורת
החסידות מייצר מתח, ומה החידוש של אדמו"ר הזקן בזכותו אנו חוגגים
את היום הזה?**

מחויבות גדולה, וככל שהדברים נאמרים
מתוך מקום גבוה יותר, כך גם
ההתמודדות איתם גדולה יותר.

בנוסף לכך, דיבור בענייני אלוהות
מלווה במתח פנימי, כיוון שמדובר באמת
בנושאים רגישים ועדינים. כאשר האדם
מדבר על הקב"ה, ישנה סכנה שייפול
לאחת משתי קצוות: מחד, הוא עלול
להקטין את האלוהות ולהציג את הקב"ה
באופן אנושי מדי – כאילו הוא אוהב
ומרגיש בצורה הדומה לאדם; ומאידך,
הוא עלול להרחיק את האלוהות ולתארה
במופשטות יתרה – עד כדי כך שאין
לאדם הבנה או חיבור אמיתי אליה.

אולם הסיבה העיקרית למתח
שמייצרת תורת החסידות, היא משום
שהיא עוסקת ברגישות עדינה מאוד: מצד
אחד היא אומרת ש'אין עוד מלבדו', ה'
נוכח בעולם, וממילא לכאורה אין מקום
למציאות, לבחירה, ולהתפתחות; אך יחד
עם זה תורת החסידות מדגישה שיש קיום
לעולם, ויש מציאות.

הפסוק "מלאה הארץ דעה את ה'
כמים לים מכסים" מבטא היטב את
הרגישות הזו. כשם שהמים מכסים את
הים, כך גם גילוי האלוהות יכול להצטייר

י"ט כסליו הוא היום שבו יצא
אדמו"ר הזקן לחירות ממאסרו. מסופר
בספר בית רבי, שכאשר ישב אדמו"ר
הזקן במאסר, התגלו אליו רבותיו – הבעל
שם טוב והמגיד ממעזריטש. במהלך
ביקורם אמרו לו כי סיבת המאסר היא
קטרוג ודין שהתעורר בשמים על גילוי
תורת החסידות בעולם.

הדברים מתקשרים גם למשל
המפורסם (מגיד דבריו ליעקב, הוספה
צ"א) על בן המלך שחלה, ורק האבן
היקרה שבכתר המלך יכלה לרפא אותו.
כשם שהנתינה של האבן שבכתר מלווה
בחששות רבים – שהרי מדובר בדבר יקר
ונשגב – כך גם בגילוי תורת החסידות
בעולם התעורר דין בשמים, מתוך רגישות
לגודל הדבר ומשמעותו.

גילוי החסידות מייצר מתח

מה הכוונה שיש דין בשמים על
גילוי תורת החסידות? דיבור בענייני
אלוהות מעורר מתח טבעי, משום
שמדובר בדברים מחייבים. כמו בפרשת
השבוע, כאשר יוסף הצדיק מספר לאחיו
את חלומותיו – חלומות שיש בהם מסר
אלוקי – הדבר מעורר אצלם מתח רב.
עצם העובדה שהוא מדבר בשם ה' יוצרת

יכולים לעסוק בעניינים אלו בביטחון, להרגיש שיש לנו הכוונה שמביאה רק טוב – עוד התקדמות, עוד התקרבות לימים עליהם נאמר: "מלאה הארץ דעה את ה'".

כמכסה על המציאות ומבטל אותה. כאן נדרשת רגישות רבה, לגלות כיצד נוכחות ה' והמציאות הממשית קיימים שניהם על אף הסתירה לכאורה שבכך.

ה' שמח ורוצה בגילוי החסידות

הקב"ה כיוון את אדמו"ר הזקן להצליח לבטא את הדברים בצורה מדויקת ונכונה, ולהנחיל אותם לעם ישראל ברגישות הנדרשת לשני הכיוונים: מצד אחד – להבהיר את האמת האלוקית ש"אין עוד מלבדו", ומצד שני – שלא לטשטש את מציאות העולם, ולהראות את מקומה ומשמעותה.

אדמו"ר הזקן הצליח לעשות זאת כשלב נוסף על גבי כל מה שנכתב ונאמר ביהדות עד זמנו על ענייני אלוקות. הוא לקח את מה שהיה ידוע ונכתב עד אז, והעמיק אותו בצעד משמעותי קדימה – בגילוי רזי תורה.

לפי זה ב"ט כסלו אנו חוגגים את עצם הגילוי הזה, את ההכרה בכך שה' שמח בעיסוק שלנו בענייני אלוקות. וככל שאנו חוגגים ומציינים את היום הזה, אנו ממשיכים את ההתקדמות שהחלה אז, ומעמיקים עוד יותר את הגילוי בעולם.

לכן אומרים שיום זה הוא כמו ראש השנה – 'יום דין'. יום דין הכוונה יום של הזדמנות, יום שבו ניתן לנו כוח חדש לעסוק בענייני אלוקות, לקבל סיעתא דשמיא ולזכות שהקב"ה יתגלה יותר ויותר בתורה שאנו לומדים.

החידוש הגדול של אדמו"ר הזקן, שאותו אנו חוגגים ב"ט כסלו, הוא שאפשר, טוב וצריך לדבר בענייני אלוקות. כמו שכתוב על לעתיד לבוא: "כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם ו-" "מלאה הארץ דעה את ה'". וכפי שמביא הרמב"ם בסיום ספרו היד החזקה, שבימים ההם "לא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה'". אדמו"ר הזקן פעל לקרב אותנו לזמן זה, שבו הדיבור בענייני אלוקות יהפוך לדבר טבעי ונוכח, והתחיל בגילוי פנימיות התורה באופן שכל אחד יוכל לעסוק בה.

הדין שהתעורר בשמים נבע מהרגישות הרבה שבגילוי תורת החסידות, אך כאשר אדמו"ר הזקן "זכה בדין", הכוונה היא שהקב"ה עצמו מרוצה מכך. וזה העיקר – שה' שמח ורוצה בגילוי הזה.

ההכרעה הזו פתחה פתח לאדמו"ר הזקן לדבר ולכתוב על ענייני אלוקות באופן כזה שגורם לה' לשמח, ומסייע לאדם לכוון את ליבו באמת. הוא לימד שה' מרוצה כאשר מדברים בענייני אלוקות, וכל מה שכתב הוא דברים שהקב"ה חפץ בהם. מכוחו, גם אנו

פרק בעבודת ה' (6)

בשיעור הנוכחי על פרק בעבודת ה' נעסוק בהכרה ברחמי ה' עלינו, ועד כמה הם קיומיים לנו. נדון באריכות על היחס בין הכרה ברחמי ה' לבחירה החופשית של האדם, וכיצד עושים את החשבון של המאמר בצורה כנה, ללא זיוף עצמי.

הזדמנות להעמיק את תהליך התשובה שלו.

זוהי העבודה של "זדונות נהפכים לזכויות" – האדם משתמש בחטאיו ובתחושת הריחוק שבעקבותיהם כ'פלטנט' שנועד כדי להתקרב אל ה' ברמה יותר עמוקה ופנימית.

אך פה הרב יצחק מסביר את המושג "חרטה על העבר" באופן קצת שונה: החרטה היא "חריטה" בנפש, הכרה עמוקה שמוטבעת בתוכו על טבעו האמיתי.

האדם מבין שלמרות התשובה שלו, מצד טבעו ונפשו הבהמית, הוא עדיין מועד לחטא ולכל רע.

• **הכרה בטבע הפנימי:** החרטה אינה ניסיון לברוח מהעבר, אלא הטבעה של ההכרה שהחטא נובע מטבעו של האדם, וכי גם כעת, אחרי שעשה תשובה, לא השתנה טבעו והוא עדיין נוטה להיכשל.

ומהי התשובה?
חרטה על העבר – כלומר הרגשת שפלותו באמת כנ"ל עד שנחרטת על לוח לבו בחרט אנוש פחיתות ערכו מצד מהותו העצמית;

אדמו"ר הזקן מסביר את הפסוק "רחצתי את רגלי איככה אטנפם" בהקשר לתהליך התשובה. כאשר אדם עשה תשובה, עולה בו שאלה: "מדוע להזכיר שוב את החטא?" הרי כבר התנקיתי, עשיתי תיקון, ואני רוצה להניח את החטא מאחוריי. התחושה הזו דומה לאדם שאומר: "רחצתי את רגלי, למה לטנף אותן שוב?"

לכאורה, הטענה נשמעת צודקת: אחרי שעשה תשובה, מדוע להעלות מחדש את מה שהיה ולהרגיש שוב את החטא? אדמו"ר הזקן מסביר שטענה זו אינה טובה, משום שהיא עלולה לעצור את האדם מלהגיע לתשובה עמוקה ואמיתית יותר. הזכרת החטא שוב, גם לאחר שעשה תשובה, נותנת לאדם

- **נפש בהמית:** האדם לא מתכחש לכך שיש לו נפש בהמית, שממשיכה להניע אותו ולמשוך אותו אל החטא.

וקבלה על
העתיד – כלומר
הבטחון הגמור
ברחמיו הגדולים
יתברך "כי לא כלו
רחמיו", וברחם אב
על בנו יחידו, אף על
פי שסר מן הדרך, כן
ירחם ה' עליו
להושיעו מצרת נפשו
בהוה ולחזקו
בבחירתו בטוב
מכאן ולהבא.
מהרגשת השפלות –
"בכיה תקיעא בלבאי
מסטרא דא",
ומהרגשת הרחמים –
"וחדוה תקיעא בלבא
מסטרא דא", נעשה
היחוד השלם של
עבודת התשובה
התמידית בנפש
(הבינוני)

כאן מסביר הרב יצחק שהביטחון בתשובה אינו רק בכך שהקב"ה מקבל את התשובה לאחר שעשה האדם תיקון על חטאו. הביטחון האמיתי צריך להיות תמידי – בכל עת ובכל שלב על האדם

להתחזק מתוך הידיעה שה' מרחם עליו ומקרב אותו.

מדוע האדם זקוק לביטחון מתחדש כל הזמן?

בכל פעם שהאדם עושה תשובה ומתבונן במצבו, הוא מתחזק בשפלות ובענווה.

- הוא מזהה ומכיר בפער העצום שבינו לבין הקב"ה, ומתוך כך הוא מרגיש שגם לאחר התשובה הוא עדיין רחוק.

- עם זאת, הוא צריך לבטוח שהקב"ה מתגבר על המרחק הזה וממשיך לקרב אותו אליו ברחמיו.

ככל שהאדם מעמיק בתשובתו ומבין יותר את גדלות ה' ואת אפסיותו שלו, הפער ביניהם הולך וגדל בעיניו. הגדלת הפער הזו יוצרת בו תחושת ריחוק מחודשת, אבל דווקא מתוך כך הוא יכול להתחזק שוב בביטחון שה' רחום וחנן ומתגבר על כל המרחקים.

– "ואציעה
שאל הנך" –

השאל מתואר כמקום שבו השאלות מציפות ואין להן תשובות. זהו

כל הזמן עליו להיות ערני ולהישמר מפני החטא. אם נפל, עליו לתקן את מעשיו ולהמשיך להישמר. זו דרך פשוטה ומובנת בעבודת ה'.

ההפתעה מהחטא – חשיפת עומק הנפש

כאן הרב יצחק מדבר על מצב אחר לגמרי. ישנה תחושה שמגיעה לאחר החטא, כשהאדם מתפלא: "איך יתכן שחטאתי"? התחושה הזו חושפת אותו למקום עמוק מאוד בנפשו, מקום שבו הוא נתון בתוך עצמו.

- בנקודה הזו הוא מבין שיש בתוכו נפש בהמית, חלק שמושך אותו למטה, למקום שבו הוא דואג לעצמו ורוצה את מה שטוב לו – גם אם הקב"ה לא רוצה בכך.

- החטא אינו יוצר את המקום הזה, אלא רק חושף אותו, מוציא אותו מן הכוח אל הפועל.

ההבנה על המקום ה"עיוור" בנפש

במקום הזה יש לאדם תחושה עמוקה שהוא כביכול "יודע מה טוב לו יותר מהקב"ה". כאן טמון עיוורון למציאות האלוקית – עיוורון כל כך עמוק, שהאדם רוצה את מה שהוא רוצה בלי קשר לרצון ה'.

ברגע שהחטא חושף את המקום הזה, הוא מצריך בירור עמוק יותר. זה

מצב של בלבול וחוסר בהירות, שבו נדמה שאין מוצא וכל המחשבות מובילות אל חוסר פתרון. בתוך המרחב הזה, שבו הכל מתמלא בספקות, קיימת תשובה אחת ויחידה: הנך – "יש ה'".

ההכרה הפשוטה בקיומו של הקב"ה היא התשובה היחידה בתוך ים של שאלות. היא כמו עוגן שמאיר ומחזק, גם כששום דבר אחר אינו מובן או ברור.

דווקא בתוך השאול, שבו נדמה שהכל אבוד ושהתשובות אינן בנמצא, מתגלה שהתשובה היא עצם הנוכחות האלוקית. ההבנה הזו פותרת את כל השאלות, וממלאת את החלל בנוכחות אחת שמחזיקה את הכל. יש ה' – זו התשובה היחידה שניתן למצוא בתוך המקום שבו השאלות אינסופיות.

ברחמים עד אין סוף ממש. מהרגשה זו בפנימיות נפשו מתבטלת כל מהותו, ונפשו כלה לישועת ה' אלקיו – כהרף עין.

מדברי הרב יצחק ניתן להבין שהעבודה של האדם מול היצר הרע אינה מבוססת רק על מאמץ אישי להתגבר עליו, אלא בעיקר על ההכרה ברחמי ה'. עם זאת, יש להבחין בין שני מצבים:

ההתמודדות עם החטא עצמו –

כשאדם מתמודד מול יצר הרע ואינו נופל בחטא, זהו דבר טוב מאוד. כך האדם צריך לעבוד – אדם לעמל יולד."

הרגע שבו נדרש מהאדם להכיר ברחמי ה':

- התחושה של הפלא על החטא, של "איך עשיתי את זה", היא רק חצי מהתמונה.
- החצי השני הוא ההכרה ברחמי ה' האינוסופיים, שהם אלו שמונעים מהאדם לשקוע במקום הזה לגמרי.

כוחם של רחמי ה' מול עומק הרע –

הרב יצחק מסביר שהרע הזה, הנקודה בנפש שעיוורת למציאות ה', הוא אינוסופי. בלי רחמי ה', לא היה מפריע לאדם שהוא נמצא במקום הזה, והוא לא היה מודע כלל שיש בעיה בו.

- הרחמים האלו קיים הם אלו שיכולים להוציא את האדם משם.
- ההכרה ברחמים אלו מעוררת באדם רצון להתנער מהחטא ולהימנע ממנו.

דוגמה מעשית –

אם למשל אדם ניצב מול מאכל לא כשר שנראה לו מושך, והוא מחליט שלא לאכול אותו – די בעצם המעשה, גם אם הוא לא נדרש לחשבון נפש עמוק כדי להימנע ממנו. אולם כאשר הוא מתפלא "איך חטאתי"? הוא צריך להבין שהתחושה הזו חושפת בתוכו את המקום

הרגיש והעמוק הזה של עיוורון למציאות ה'.

דווקא מתוך ההכרה ברחמים האינוסופיים של ה', הוא מצליח להתבונן על המקום הזה בתוכו מבלי להתיימש. הוא מבין שהרחמים הם אלו שגורמים לו לא לרצות את המקום הזה ולהיאבק בו. לסיכום: המאמץ של האדם שלא ליפול בחטא הוא הכרחי וחיוני בעבודת ה'. אך כאשר החטא חושף את עומק הריחוק בנפש ואת עיוורונה למציאות ה', התשובה היא לא מאבק עיקש בלבד, אלא פתיחת הלב לרחמי ה'. רחמיו של הקב"ה הם אלו שמאפשרים לאדם לראות את מקומו, להכיר בו, ולצאת ממנו עם רצון מחדש להידבק בה'.

שאלה: האם יש לדברים הללו השלכה מעשית? האם ייתכן שנדריך אדם שמשקיע מאמצים רבים לנצח את יצרו, להעדיף במקום זאת להתמקד בהכרה עד כמה ה' מרחם עליו?

תשובה: העיקר הוא לנצח – יחד ננצח. "בין אם משתמשים בשיטה אחת או בשנייה, המטרה נותרת זהה: להתגבר על הרע ולנצח במאבק הפנימי.

הרב יצחק בדבריו מכוון אותנו דווקא למקום הקשה, למקום שבו האדם מרגיש שאין אפשרות לנצח, אל עומק הרע שבתוכו. במצב כזה, כשהוא עומד מול תחושת חוסר האונים והייאוש, הוא צריך לדעת ולהאמין: הקב"ה יעזור לו גם שם.

- רחמי ה' קיימים בכל מקום, גם במקומות העמוקים ביותר של הריחוק והקושי.

- ההכרה הזו פותחת לאדם פתח של תקווה ומאפשרת לו להבין שאין מציאות שבה אי אפשר לנצח.

לכן, האדם ממשיך להיאבק ולנצח, אך מתוך הכרה שהכוח האמיתי לנצח מגיע **מרחמי ה' האינוסופיים**. גם כאשר נדמה שאין מוצא ואין דרך, רחמיו של ה' הם אלו שמאפשרים לאדם להתעלות ולגבור על יצרו, אפילו במקומות הקשים והעמוקים ביותר.

בדרך זו, ככל שנשמר מעשית הרע וידע איניש בנפשיה במציאות הרע שבו – הריהו מכיר ביותר בהשגחת בעל הרחמים המנחהו בדרך אמת.

כעת הרב יצחק מסביר נקודה עמוקה בעבודת ה': ככל שהאדם **נשמר מעשית מהרוע** ובמקביל יודע שהוא עלול להיכשל בכל רגע וליפול לכל רע, כך הוא מתחיל להכיר בכך שהעובדה שהוא מצליח להינצל מהרע היא תוצאה של **רחמיו של הקב"ה**.

זו גישה מחודשת ביחס להרגשה הפשוטה של עובד ה'. בדרך כלל,

התחושה הפשוטה היא תחושת כוח ופחד. האדם מרגיש שהוא מצליח בכוחות עצמו, מתוך מאמץ אישי והתמודדות עיקשת, כמו בר כוכבא שאמר: "אל תפריע ואל תעזור – אני אסתדר בכוחות עצמי". הוא מרגיש שזה תלוי רק בו: אתאמץ ואגיע – זו התחושה הטבעית שלו בעבודת ה'.

מדוע זו התחושה הפשוטה ביותר בנפש? משום שהאדם חושש שאם יחשוב שזה לא בידי, הוא יאבד שליטה ויפול בוודאות. אם אין לו בחירה אמיתית, הוא מרגיש שאין לו סיכוי. הרצון להתאמץ ולעבוד בכוחות עצמו הוא טבעי, ולכן האדם מכניס לעצמו לראש **שהכל תלוי בו בלבד** – שהוא האחראי הבלעדי להתמודדותו.

החידוש בדברי הרב יצחק –

כאן הרב יצחק מציג מבט אחר, עמוק יותר: האדם אכן נושא באחריות, אך בתוכו יש מקום נסתר שבו הוא כמעט בגדר **"אנוס"** – יש בו כוח פנימי שמושך אותו אל הרע באופן טבעי. זו הכרה לא פשוטה, אך היא אינה מובילה לייאוש. מדוע?

- משום שגם במצב הזה, שבו נדמה שהוא אנוס ואין לו שליטה, האדם **יכול לבקש מהקב"ה שיעזור לו**.

- הבקשה הזו מוציאה אותו ממצב האנוס, כי רחמיו של הקב"ה הם

אלו שמאפשרים לו להינצל
מהרע ולמצוא כוחות חדשים.

מקום אחר בנפש

הרב יצחק רוצה שהאדם ימצא
מקום אחר בתוך נפשו: מקום שבו הוא
מכיר שהמאבק אינו רק בידיו, אלא שהוא
נשען על רחמיו של הקב"ה. זהו שחרור
עמוק מהאשליה של "כוחי ועוצם ידי" גם
בעבודת ה', תוך שמירה על האחריות
האישית להתאמץ ולהשתדל.

איוב: מאמץ ללא תפילה –

אני אוהב לומר על איוב שהבעיה
העיקרית שלו הייתה שהוא חשב שבזכות
מעשיו הוא יכול להיות צדיק מבלי
להתפלל אל ה'. בעיניו, אם יפנה לה'
בתפילה ויסיר מעליו את הייסורים, הוא
כאילו "הרס" את כל העבודה שלו.
מבחינתו, התפילה היא ויתור על הצדק
והדין, ולכן הוא מתעקש שלא לעורר
רחמים. כל עולמו מושתת על הרעיון
שצדקות תלויה במאמץ ובדין בלבד –
ללא תפילה, ללא בקשת רחמים.

בכל ספר איוב אין תפילה אחת,
וזה מדהים. הוא לא מוכן להתפלל, לא
בגלל שהוא לא מאמין בה', אלא דווקא
בגלל שהוא מתעקש: הכל צריך להתנהל
בדין גמור. אם הקב"ה ינהג עמו ברחמים,
בעיניו זה אומר שאין דין בעולם, אין
עבודה, אין בחירה אמיתית ואין צדקות.
אבל זו בדיוק הטעות של איוב –
המחשבה שאפשר לזכות במעמד של
צדיק רק בזכות מאמץ ודין.

הנקודה הזאת היא לקח חשוב
בעבודת ה'. האדם צריך לדעת שיש בו
מקומות פנימיים לא מתוקנים, מקומות
שדורשים חשיפה והכרה. החלקים הללו
לא מבטלים אותו ולא מבטלים את
העבודה שלו; להיפך, הם אלו שמעמידים
אותו מול ההכרה שהקב"ה יכול לעזור לו
ולהוציא אותו מהמקומות הקשים הללו.

לא להפוך את המאמץ לאשליה של "כוחי ועוצם ידי"

חשוב להדגיש: אין כאן ביטול של
המאמץ בעבודת ה'. אדם נדרש להתאמץ
ולהשתדל. עם זאת, ישנה סכנה שהמאמץ
עצמו יגרום לו להאמין ש"אני התאמצתי,
ואני זכיתי, ולכן מגיע לי שכר בדין". זו
בדיוק אותה טעות של איוב.

כפי שהרב יצחק הזכיר קודם,
פסוק המבטא את האיוון הנכון הוא: "ולך
ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו".
כלומר, גם השכר שהאדם מקבל על
מעשיו הוא בעצם חסד של הקב"ה.

הלכה מעבודת איוב –

איוב הוא דוגמה חזקה למישהו
שמתאמץ, עובד קשה, אך מסרב
להתפלל. הוא לא מוכן להכניס את
ההכרה ברחמים לתוך עולמו, ובכך הוא
מפסיד את עיקר ההתקשרות עם הקב"ה.
אנחנו, לעומתו, חייבים לדעת שיש מקום
להכיר בחלקים הלא מתוקנים שבתוכנו
ולבקש את עזרת ה'.

המאמץ שלנו הוא חשוב והכרחי,
אבל הוא חייב להיות מלווה בהכרה

עמוקה: ללא רחמי ה', אין אפשרות אמיתית להצליח. הקב"ה, ברחמיו, הוא שמאפשר לנו להתעלות, לנצח, ולהתגבר על המקומות הפנימיים הקשים ביותר.

שהרי "הוי"
(דוקא) שומרך",
ומזה יודע באמת כי
כל נפילה שנופל ר"ל
היא (גם) בהשגחה
פרטית מלמעלה, על
מנת להזכירו "איפה
אבא?".

[הערה לא:]
רש"י לשמות יז, ח:
"ויבא עמלק וגו":
סמך פרשה זו
למקרא זה לומר:
תמיד אני ביניכם
ומזומן לכל צרכיכם,
ואתם אומרים 'היש
ה' בקרבנו אם אין?'
חייכם שהכלב בא
ונושך אתכם, ואתם
צועקים אלי ותדעון
היכן אני. משל לאדם
שהרכיב בנו על
כתפו ויצא לדרך.
היה אותו הבן רואה
חפץ ואומר: 'אבא
טול חפץ זה ותן לי',
והוא נותן לו. וכן
שניה וכן שלישית.
פגעו באדם אחד,
אמר לו אותו הבן:

'ראית את אבא?'
אמר לו אביו: 'אינך
יודע היכן אני?'
'השליכו מעליו ובא
הכלב ונשכו'.

**שורש החטא: הרצון לחיות ללא
קשר לרצון ה' –**

שאלה: האם כל חטא קשור לכך
שאדם לא רוצה את ה'?

תשובה: כל חטא, בשורשו, נובע
מהתחושה שאני רוצה משהו בתוקף,
באופן עוצמתי וחזק, גם אם הקב"ה לא
רוצה בכך. כלומר, יש בי מקום בנפש שבו
לא כל כך אכפת לי מה הקב"ה רוצה,
משום שאני רוצה, ובזה אני מתמקד.
השורש הזה הוא בעצם הרצון העמוק
לחיות – הרצון להמשיך להתקיים בכל
מחיר, גם אם המשמעות היא להתנתק
מנוכחות ה'.

זהו למעשה הפירוש הפשוט
לדברי אדמו"ר הזקן בתניא אודות ה"נפש
הבהמית השוכנת בחלל השמאלי
שבלב". כשמדברים על "נפש בהמית
בחלל השמאלי", לא מתכוונים כמובן
לומר שבפנים יש כבשה או בהמה פיזית,
אלא שיש שם רצון עוצמתי לחיים –
הרצון שהנפש תמשיך לחיות בתוך הגוף,
והחיות הזו היא עיוורת ביחס לרצון ה'.

האתגר בהבנה של 'נפש בהמית' –

בדרך כלל, כששומעים על הנפש
הבהמית ששוכנת בלב, זה נשמע כמו
"דרושים" מנותקים מהמציאות. אדם

מדוע דווקא הלב נפגע? משום שהלב הוא המשכן של הרצון לחיות. פתאום, כשהחיים עצמם עומדים בסכנה או שאין להם משמעות, הלב כאילו מאבד את יכולתו להמשיך לפעום. זה לא קורה באיברים אחרים; הלב הוא המוקד של כל החיות.

הרצון לחיים: הגוף במרכז וה' בצד

בעומק, התאווה שיש בלב היא הרצון להמשיך לחיות, להמשיך את החיות בגוף. הלב "חושב" שהחיים עצמם – המשמעות של "להיות" – היא שהנשמה תהיה בתוך הגוף. ברגע כזה, מבחינת האדם, הגוף הוא הדבר החשוב ביותר, והנשמה הופכת להיות טפלה. ממילא, אם הנשמה היא טפלה, ודאי שהקב"ה עצמו הופך להיות "טפל" בעיניו.

כך יוצא שהרצון האדיר לחיות את חיי הגוף מביא את האדם לעוורון מוחלט לנוכחות ה'. החיות הפיזית הופכת להיות המרכז, והיא עוצרת בעדו מלראות את החיות האמיתית, האלוקית.

המסקנה: הדרושים של החסידים – הפשט הפשוט

כאשר אנו לומדים את דברי אדמו"ר הזקן על הנפש הבהמית בחלל השמאלי, אין מדובר בדרושים מופשטים או מנותקים. להיפך – זוהי המציאות הפשוטה והממשית ביותר של האדם. הרצון לחיות, המשיכה הטבעית של הנפש בתוך הגוף, היא הכוח שמנתק את

יכול לחשוב לעצמו: "מעולם לא הרגשתי שבתוך הלב שלי שוכנת הנפש הבהמית. יש לי תאוות – בפה, בלשון, ובאיברים אחרים. מה הקשר ללב? הלב דווקא נראה לי בסדר גמור!" יותר מזה, האדם תוהה: "בוידוי אני מכה על הלב שוב ושוב. מה הלב עשה? יש איברים אחרים שראויים ליותר הכאה על חטא!"

אלא שההסבר הפשוט הוא שהשורש של כל החיות והתאוות נובע מהלב. הלב הוא המקום שבו מורגשת חיות הגוף בעוצמה, ומשם היא מתפשטת לכל האיברים. זהו המקום שבו הנשמה בתוך הגוף "מזוהה עם החיים", כאשר מבחינת האדם, "חיים" משמעותם שהנשמה היא בתוך הגוף.

המשמעות הפיזיולוגית של הלב –

הסברנו פעמים רבות שהלב הפיזי מבטא את המציאות הרוחנית. החלל השמאלי של הלב הוא המקום שבו יש דם מלא חמצן, זהו הדם שמביא חיות לאיברים. לעומת זאת, החלל הימני של הלב – המקום שבו משכן הנפש האלוקית – מכיל דם עני בחמצן, מעין חיות נמוכה יותר. הביטוי הרוחני לכך הוא שהחיות שמגיעה מהחלל השמאלי שבלב חשה עצמאית ובלתי תלויה, ומשום כך החיות הזו היא "עיוורת" לנוכחות ה'.

דוגמה להמחשה –

אם, חס ושלום, אדם מקבל בשורה קשה, הוא עלול להרגיש כאילו חרב עליו עולמו. מהי הסכנה הראשונה? הלב עלול להפסיק לפעום – הוא עלול "לדום".

האדם מנוכחות ה'. דווקא ההבנה הזו, שדרושי החסידות הם הפשט הפשוט של המציאות, מאפשרת לנו להתבונן בעומק הדברים ולהכיר בשורש החטאים והנפילות שלנו.

פתרון אינסופי –

שאלה: אז מה למעשה אני צריך לחשוב – שאני רוצה לחיות כי הקב"ה רוצה שאני אחיה?

תשובה: כעת לא מנסים להלביש עליך מחשבות אחרות או אידיאליות. צריך להכיר את המציאות הפשוטה של הלב שלך – שככה הוא בנוי. אל תנסה לבלבל את עצמך ולחשוב שאתה כבר במקום אחר. הלב שלך רוצה לחיות, וזה מה שהוא מרגיש.

שאלה: אז מהו התיקון?

תשובה: הקב"ה מרחם עליך. הוא קרוב אליך, אפילו שאתה כזה. למרות שהרצון שלך לחיות הוא עיוור ומנותק מהרצון האלוקי, הקב"ה בכל זאת נמצא אתך ומרחם עליך במצב הזה.

שאלה: זהו הפתרון הסופי?

תשובה: לא. זה הפתרון ה'אין סופי'. הפתרון הסופי הוא בעצמו חלק מהנפש הבהמית, חלק מהחלל השמאלי שבלב. הנפש הבהמית היא זו שמחפשת 'פתרון סופי' – משהו פשוט, סגור ומוחלט. אבל במציאות האמיתית, התיקון הוא אינסופי.

מהו הפתרון האינסופי? ההכרה ברחמי ה'. רחמי ה' מתבטאים בכך שהאדם מרגיש חוסר נוחות במקום שבו הוא נמצא, שהוא לא אוהב את הניתוק הזה מהקב"ה. התחושה הזו – "לא טוב לי כאן, אני לא מרוצה מהחיים שלי כמו שהם" – היא עצמה רחמי ה' הפועלים בתוכי.

זהו למעשה התיקון הפנימי: ההכרה שהקב"ה מרחם עליי, ולכן הוא גורם לי לחוש חוסר שביעות רצון מהמקום המנותק שלי. במקום להרגיש בנוח בחיים הרגילים והמנותקים, רחמי ה' מעוררים בי תחושת אי-נחת פנימית, דחיפה לחפש חיבור עמוק ואמיתי יותר אליו. הרחמים הם מה שמוליד את הרצון לצאת מהמקום הזה ולהתקרב לה'.

רחמי ה' והבחירה החופשית

שאלה: האם יוצא שאין בחירה?

תשובה: לא, יש הרבה בחירה. הנקודה כאן היא לא שאין בחירה, אלא שהוא מוביל אותך לנקודה מסוימת שבה מתבטאים רחמי ה'.

שאלה: בלי רחמי ה' הייתי חוטא?

תשובה: כדי לא לחטוא באופן פשוט, לא חייבים להגיע לעומק של הדברים שאנו לומדים כעת במאמר. אם יש לך כלים אחרים שעוזרים לך להתמודד ולא לחטוא, זה מצוין. הרחמים של ה' שמוסברים כאן הם בעומק, והם בעצם מה שמחזיק את הכל. אבל בעבודה היומיומית, כשאדם נמצא בהתמודדות

שאלה: אבל הרבה פעמים זה באמת מפריע. איך מתמודדים עם זה?

תשובה: נכון, זה יכול להפריע. לפעמים צריך להילחם על זה קצת – להיאבק עם ההבנה, לברר, ולעבוד כדי שההסתדרות הפנימית הזו תהיה יציבה יותר.

הייחודיות של היהודי היא ביכולתו להחזיק סתירות ולחיות איתן: הקב"ה הוא אחד ומוחלט, ובכל זאת העולם קיים. היהודי מסוגל לראות את שני הצדדים, להתקדם איתן, וגם אם יש קשיים – להילחם ולברר אותן.

הבנת ההשגחה הפרטית והרחמים של ה' – ההבחנה העדינה בין עומק לשטחיות

נשאלה שאלה חשובה: אם אדם צריך להגיע לתובנה שכל הנפילות הן בהשגחה פרטית של רחמי ה', האם זה לא עלול להוביל אותו למחשבה שאין צורך להתאמץ ולהתגבר על התאוות וההטאות? הרי לפי מה שנשמע, כל נפילה היא בהשגחה, אז מדוע לא לחיות מתוך תחושה שהקב"ה משגיח עליו גם בנפילות ולוותר על המאמץ? ברור שלא לזה הרב יצחק מתכוון בדבריו, אך לכאורה זה מה שמשתמע מתוך הדברים.

כדי להסביר זאת בצורה בהירה, נעמיק בנקודה: **כאשר האדם מגיע למקום הפנימי ביותר בנפשו, שבו הוא מרגיש שמצד טבעו הוא מואס בחייו במובן הכי בסיסי, חש רע עם עצמו בצורה עמוקה וחריפה, אז – ורק אז – הוא יכול לחוות**

מול היצר הרע, הוא צריך לחשוב מה יעזור לו ברגע הזה ולא בהכרח לצלול למבט הרחמים.

בכל זאת, יש עומק נוסף שמדבר **על שורש החטא הפנימי** – הרצון לחיות בצורה עיוורת ומנותקת מה'. כאן, כדי לתקן את השורש הזה, צריך את **רחמי ה'.**

כשאדם מסתכל על הנפילות שהיו לו, הוא יכול לבחור להסתכל עליהן דרך **מבט הרחמים של ה'.** 'עם זאת, אם אדם לוקח את מבט הרחמים ומעוות אותו – כלומר, אומר לעצמו: "נפילתי כי ה' לא ריחם עליי מספיק, ולכן חטאתי" – זוהי טעות גמורה. הרחמים של ה' אינם תירוץ לחטא, אלא הם הכוח שמסייע לאדם לראות את נפילתו ולצאת ממנה.

ההתמודדות עם הסתירות – המיוחדות של יהודי

שאלה: איך זה הולך יחד?

תשובה: יהודים מסתדרים עם הסתירה הזו. זה משהו שאצל יהודים פשוט קיים, ולכן הרעיון הזה לא שייך לגויים.

שאלה: איך יהודי מסתדר עם זה?

תשובה: יהודי הוא מוכשר. הרי איך יהודי מצליח להחזיק את ההבנה שיש הקב"ה ובכל זאת יש עולם? איכשהו זה מסתדר לו. הוא מחזיק את שתי המציאויות יחד, בלי שהאחת מבטלת את השנייה.

העיקר בהצלחתו, והמאמץ האישי שלו הוא החלק הזניח.

אבל יש שכבה עמוקה עוד יותר:

נניח שהקב"ה לא היה נותן תורה. מה היית? לא תלמיד חכם, לא מקיים מצוות, לא בעל מידות טובות – סתם קוף על העץ. כל מה שיש לך הוא בזכות נתינת התורה על ידי הקב"ה. אז למי אתה זוקף את הכל? ברור שהכל מה! אם האדם מגיע להכרה שכל הטוב שבו הוא רק מהרחמים של ה', רק אז – מתוך המקום הזה – הוא יכול להרגיש שגם הנפילות הן בהשגחה פרטית.

המבט הזה הפוך משטחיות. אם

אתה לוקח את הדברים בצורה שטחית ואומר "הכל בהשגחה פרטית, אז אני יכול לעשות מה שאני רוצה", זו לא הבנה של הדברים. זו לא גישה פנימית, אלא עיוות של התוכן. לעומת זאת, אם אתה נכנס לעומק הדברים וחי אותם ברצינות, אתה מבין שהתובנה הזו משנה את כל המבט שלך. אתה לא מרגיש שאתה יכול להרשות לעצמך להמשיך בנפילות, אלא אתה חווה את החסד ואת הרחמים של ה' שמרימים אותך מהמצב הזה.

לכן, חשוב לקרוא את הדברים

בעומק ולא בשטחיות. אם אדם הולך ברצינות בדרך הזו, הוא מגלה את ההבנה האמיתית שכל הטוב שבו הוא מהרחמים של ה', ומתוך כך – הנפילות שלו נתפסות כהזדמנות להתעורר עוד יותר, להתקרב אל ה', ולחזור בתשובה אמיתית. הרחמים הללו לא משמשים כתירוץ לנפילה, אלא

את רחמי ה' בצורה האמיתית. כשהוא במקום הזה של ההכרה העצמית שהוא "מועד לכל דבר רע", הוא גם חווה שכל דבר טוב שעשה היה מהרחמים של ה' עליו. זו תחושה עוצמתית מאוד: ההכרה שהרחמים הם מה שמחזיקים אותו בכלל במצבו, וכל טוב שקיים בחייו הוא לא מעצמו. כאשר זו התחושה האמיתית, אז ניתן להרגיש שגם הנפילות הן חלק מהשגחה פרטית מלמעלה, שנועדה להחזיר אותו אל הקב"ה.

אבל מה קורה אם האדם לא שם?

אם אדם חי חיים שטחיים, "בסבבה", ופורח בתאוות ובחטאים, ואז אומר לעצמו "טוב, הקב"ה מרחם עליי, אז הכל בסדר", זו הבנה מעוותת לחלוטין של הדברים. זה לא מה שהרב יצחק מתכוון אליו.

כדי להמחיש את ההיגיון, נביא

דוגמה מעשית: נניח שאדם מרגיש טוב עם עצמו – הוא מרגיש שלם כי הוא מקיים מצוות, לומד תורה ויש לו מידות מתוקנות. מישוהו בא ושואל אותו: "אם היית נולד בבית אחר, עם חינוך הפוך, במשפחת פשע ועבריינים, האם גם אז היית כזה צדיק?" התשובה שלו כנראה תהיה: "לא". אם כך, שואל אותו אותו אדם, "אז למה אתה לא זוקף את כל ההצלחה שלך להורים שלך?" התשובה תהיה: ההורים עשו את שלהם, אבל בלי המאמץ שלי זה לא היה קורה. אך ככל שהאדם מעמיק יותר ומודע יותר, הוא מגלה שהתרומה של ההורים שלו היא

כקדש קפיצה לצמיחה רוחנית ולתיקון אמיתי.

שאלה: מה הרווח בכך שאדם אומר שהקב"ה זימן את הנפילות שלו? **תשובה:** הרווח הוא בכך שלא בורחים מהנפילות, אלא מחפשים גם שם את ההשגחה הפרטית של ה'. כפי שאמרנו בתחילת השיעור, אם אתה עושה תשובה "רגילה", אתה מסתפק בכך שחזרת בתשובה וזהו. אבל אם המטרה שלך היא להתקרב עוד ועוד אל הקב"ה, אתה לוקח את הנפילה ומשתמש בה ככוח שממריץ אותך להתקדם.

שאלה: אבל אם המסקנה היא שאני "מועד לכל דבר רע", למה בכלל לחפש שה' זימן את החטא? **תשובה:** אם לא תרגיש חזק את רחמי ה', יהיה לך קשה מאוד להסתכל על החטא באופן מלא. ההתמודדות עם החטא מפחידה אותך, ולכן אתה עלול להעדיף להסיח את הדעת ממנו. מתוך שיקול דעת תאמר לעצמך שמה שיקדם אותך טוב יותר הוא להתמקד בדברים אחרים. אבל אם אתה חווה את רחמי ה' בצורה עמוקה, פתאום ההתבוננות על החטא הופכת להיות דווקא המנוע שמקדם אותך.

שאלה: אבל בכל מקרה אני צריך לשייך את החטא לעצמי, נכון? **תשובה:** נכון, אבל השאלה היא איך אתה משייך אותו לעצמך, ועד כמה אתה הופך אותו למשהו שמקדם אותך. אם אתה

מרגיש את רחמי ה' במלוא עוצמתם, ההכרה שהנפילה הייתה בהשגחה פרטית מתוך רחמים הופכת את החטא למנוף. התחושה הזו תגרום לך שתהיה מלא רצון להתקרב עוד יותר אל הקב"ה. אחרת, אין בכך טעם – אם המחשבה הזו לא מובילה אותך לרצון עז יותר אל ה', אז היא לא מועילה.

שאלה: אבל האמת הזו נכונה, גם אם אני לא מרגיש אותה בפועל, נכון?

תשובה: נכון, אבל אם אתה לא מרגיש את זה, אל תתעסק עם זה.

שאלה: אז מה, הקב"ה לא רוצה שאתעסק בזה?

תשובה: ודאי שהקב"ה לא רוצה*. אם אתה לא מרגיש את זה, אל תאמץ את ההבנה הזו בכוח, כי זה עלול להחליש אותך ואף להפיל אותך. תהיה במצב הנפשי שבו אתה רוצה להרגיש את זה, אבל תהיה במקום האמיתי שלך.

בין חב"ד לשער החסידויות – עבודת הצדיק ועבודת האדם

[המשך הערה
לא] ("וכמו ששמענו
מהרבי מאיזביצא
זצ"ל, שכל נפש
מישראל איך שנופל
הוא נופל בחיקו של

ההתקדמות האישית וההצלחה שלי, ממילא אין מקום לשאלה מה ה' רוצה...

* השאלה קצת מצחיקה, משום שאם אני לא מכיר ברחמי ה', ממילא כל מה שמעניין אותי הוא

השי"ת" (פרי צדיק, ח"ד, 74)).

שגורם ליצר הרע הגלוי והגדול של היהודי הפשוט ביותר.

מצד שני, אני, היהודי הפשוט, לא מרגיש כך. אני חוטא, ואני חושב לעצמי שאני פשוט נהנה מהחטא. אני לא מרגיש שיש איזשהו קשר ביני לבין הצדיק או לשורש של הדבר. אם אני אנסה לומר שזה קשור, אני לא באמת מאמין בזה. לכן, גם אם אנסה לומר שהחטא שלי הוא בהשגחה פרטית משמים, זה לא אמיתי. אל תאמר דברים שאתה לא באמת מאמין בהם.

המאמר שאנחנו לומדים בא להסביר את הקשר הפנימי בין היצר הרע הדק והשורשי לכל החטאים הגלויים. אם תבין את זה לעומק, תתחיל להרגיש את הרחמים של ה' ותוכל לקשר את כל הדברים – כמו שהצדיק עושה. אבל אם אתה סתם מנסה לקשר את הכל "כי זה כתוב בספר", ואתה לא מרגיש את זה בפנים, עדיף שתניח לספר לעשות את החשבון ותחיה את החיים שלך בצורה האמיתית שלך.

אם אתה באמת כל כך מאמין בהשגחה פרטית משמים עד כדי כך שאתה לא רואה מקום למאמץ ולהתגברות, אני מציע לך לא ללכת לעבוד כדי להתפרנס. הרי שם אתה לא

שאלה: מה אם אני לא במדרגה לחוש ככה כמו הרבי מאיז'ביצא?

תשובה: זהו ההבדל המהותי בין חב"ד לשאר החסידויות. בשאר החסידויות הצדיק, ובכללם הרבי מאיז'ביצא², הוא זה שעובד עבור כולם, והחסידים רק נסמכים עליו. לעומת זאת, בחב"ד העבודה היא אישית: על כל אחד ללמוד, להבין ולעבוד בעצמו. וזו המטרה של המאמר שאנו לומדים כעת.

כאשר מדברים על איך צדיק עובד, יש לצדיק מבט פנימי מאוד. הוא רואה את כל הרצף – מהיצר הרע הדק והעמוק ביותר ועד לחטא הגדול והגלוי ביותר – כרצף אחד. אצלי, כאדם פשוט, אין את המבט הזה. אני בכלל לא רואה יצר הרע דק. כשאני חוטא בלשון הרע עסיסי, למשל, אני לא מקשר את זה לרצון הבהמי של הלב להיאחז בחיים. אני צריך שיעור של שעתיים כדי להיזכר איך כל החשבון הזה עובד. אבל הצדיק מרגיש את זה באופן מידי. לא רק זאת, אלא שהצדיק מרגיש שהדקות של הדקות שיש אצלו, אותו יצר הרע הכי דק ושורשי, הוא זה

להגיד: הרבי חושב כך, הקב"ה חושב כך, ואתה לא צריך לחשוב. אתה תתרום מכוחו של הרבי. הרבי מאיז'ביצא כתב את התורות שלו בצורה כזו שכל מי שקורא אותן יוכל להתרום מתוך המפגש עם מדרגתו של הרבי.

² אתה לא יכול לחשוב שאתה הרבי מאיז'ביצא. הרבי מאיז'ביצא היה במדרגה אחרת לגמרי. הוא היה כל כך אדוק ומחמיר בעבודת ה', ומכוח אותה 'קפדנות' הוא היה יכול להיות מהפכן ולומר את התורות שלו. היכולת שלו להחזיק במוחין רחבים נבעה מכך שהיה מחמיר מאוד בכל פרט. בחסידויות פולין נוהגים

שתצליח להעלות אותה – להפך, היא עלולה להפריע לך.

שאלה: אבל אצל אדמו"ר הזקן בתניא משמע שכל בינוני לא יכול לשלוט בזה בכלל.

תשובה: זו טעות לקרוא את דברי אדמו"ר הזקן ככה. אף אחד פה לא התחיל "לאכול" את המילים שלי על תאוות אכילה, לא נתפס אליהן. בדבר הזה כל אחד צדיק, כי זה נעשה מתוך שליטה והבנה. צריך להבין שהעלאת המידות היא לא שלילה מוחלטת – הכל תלוי באיך, מתי ואיפה עושים את זה.

רחמי ה' והאשמה שלי –

שאלה: איך אפשר לחיות עם הסתירה של רחמי ה' מצד אחד, ושל האשמה שלי בחטא מצד שני? הרי אלו שתי הרגשות הפוכות לגמרי.

תשובה: איך אתה מצליח להסתדר עם הסתירה העוד יותר עמוקה שיש בין הקיום שלך לבין הקיום של הקב"ה? הרי אלו שני "שכלים" הפוכים לגמרי. מצד אחד אתה מרגיש שיש אותך – שאתה מציאות נפרדת, ומצד שני אתה מאמין שהקב"ה הוא אין עוד מלבדו, שהוא המציאות היחידה. איך זה מסתדר? ובכל זאת, אתה חי ככה, ולא מוכן לוותר על אף אחת מהתחושות הללו.

זה בדיוק אותו הדבר: החיים עצמם מורכבים מהסתירות האלו. אפשר להתפלפל ולהעמיק בזה עוד הרבה, וזה באמת חשוב – להבין איך הדברים

עושה את החשבון הזה – שם אתה כן מתאמץ. צריך לחיות באופן אמיתי, ולא לברוח למסקנות מופשטות שלא משקפות את המציאות שלך.

העלאת המידות – קדושה או עיוות?

יש עוד מקום בו עבודה מסוימת היא קדושה וטובה, אבל כאשר היא לא נעשית בצורה הנכונה היא עלולה להפוך למעוותת. בתניא, אצל אדמו"ר הזקן, נראה לכאורה שמי שעוסק בהעלאת המידות הוא שוטה וזהו, כאילו זו פעולה פסולה לגמרי. אבל למעשה, בעבודת ה' כל הזמן יש העלאת המידות, אלא שהדגש הוא על הזמן והמקום המתאימים. בזמן התפילה, כשהמידות באות אליך באופן טבעי ומפריעות, אז העלאת המידות לא מתאימה ולא אפשרית. אבל אם אתה זה שמביא אותן בצורה מכוונת ומבוקרת, זו עבודה טובה ונכונה.

למשל, ניקח את מה שאנחנו עושים עכשיו: יושבים פה אנשים צדיקים, לומדים תורה, קדושים וטהורים. כאשר אנו מדברים על תאוות האכילה, מבינים מאיפה היא נובעת – מהתלבשות הנשמה בחלל השמאלי של הלב, מתוך הרצון האלוקי שהנשמה תרד לעולם ותברר את הגוף. זו ממש העלאת המידות. ההבדל הוא שלוקחים את זה למקום של הבנה, לברר את השורש, בצורה מבוקרת. אבל אם תנסה לעשות את העבודה הזו בזמן התפילה, כשהתאוה באה אליך באופן טבעי ולא בשליטתך, לא בטוח

מתחברים. אבל גם בלי שהכל ברור לך עד הסוף, אתה פשוט חי עם זה. כך זה עובד – זה מסתדר, גם אם זה לא תמיד נתפס בשכל עד הסוף.

להסתכל מהשורש –

שאלה: יוצא שתורת חב"ד רוצה להביא אותך לשורש של הדברים, להסתכל על הכל משם? **תשובה:** וודאי. כשאתה קורא את אדמו"ר הזקן, אתה רואה שהוא מנסה לשאול את השאלות הכי בסיסיות והכי פשוטות. כמעט כל דרוש מתחיל בשאלות יסודיות כמו: למה הנשמה ירדה לגוף? למה ה' רוצה את העולם?

אלו שאלות שאנחנו, באופן טבעי, נוטים לדלג עליהן. אנחנו חושבים לעצמנו: "נו, בוא נהיה פרקטיים. כבר דיברנו על זה מספיק, מה זה משנה עכשיו? זה כבר קרה." אבל אדמו"ר הזקן חוזר לשאלות הללו שוב ושוב. הוא לא מרפה מהן, וכל פעם הוא עונה בצורה קצת אחרת.

נכון, התשובות שלו אולי נשמעות דומות, אבל אם לומדים לעומק, רואים שהן שונות באמת. כל פעם הוא חושף עוד רובד, עוד שורש שמאיר את כל המציאות מזווית חדשה.

זוהי העבודה של "כל הנשמה (אל תקרי 'נשמה' אלא 'נשימה') תהלל יה הללויה" ו"כל

עצמותי תאמרנה הוי", כאשר אין לו שום נשימה או תנועת אבר כלל בלי הבעת מציאות הוי' ב"ה, מציאות הרכמים.

אפשר לחשוב שרק אם אני נמצא במדרגה של צדיק אז אני יכול לומר דברים כאלו. ניתן להבין שרק צדיק יכול להרגיש שכל נשימותיו ותנועות אבריו הם רחמי ה'. אבל האמת היא שנכון יותר לומר שגם עכשיו, במצב שאני נמצא בו, אני יכול להרגיש ולהכיר בכך. זה לא משהו ששייך רק לצדיקים, אלא לכל אחד ואחד, בכל מקום שהוא נמצא בו.

יש מקום בחז"ל שבו ניתן לראות את תנועת רצוא ושוב כמו שמתוארת בחסידות, בפסוק "כל הנשמה תהלל י-ה". נאמר במדרש:

"אמר רבי חייא בר אבא דמן יפו: הנשמה שבאדם בכל שעה שהיא עולה ויורדת והיא מבקשת לצאת ממנו, והיאך היא עומדת בגופו? אלא הקב"ה, כבודו מלא כל העולם, והיא באה לצאת ורואה את יוצרה וחוזרת לאחוריה. לכך כל הנשמה, כל זמן שהיא עולה ויורדת, תהלל י-ה על הפלאים שהוא עושה עמנו".

הדברים הללו מפתיעים. הנשמה בכל רגע רוצה לצאת מהגוף". והיא מבקשת לצאת ממנו – "היא חשה שהגוף מגביל אותה, שהיא לא שייכת אליו.

זהו ציור מופלא שמתאר בצורה
חיה את התנועה של רצוא ושוב, כפי
שמתארת החסידות אודות צדיקים.
הנשמה של הצדיק רוצה לפרוח מהגוף,
להשתוקק אל העולמות העליונים, אל
הקב"ה. אך מיד היא שבה ונמשכת חזרה
אל הגוף, כי היא יודעת שהקב"ה רוצה
להיות דווקא כאן, בעולם הזה.

כשהיא נכנסת לגוף, היא מרגישה: הנה,
יש אותי, וזהו. אך ברגע אחד, עולה בה
רצון עז לפרוק את כבלי הגוף ולצאת
ממנו, כי הנשמה נמשכת לקב"ה, לאור
אין סוף. ואז מתרחש פלא: כשהנשמה
רואה ש"מלא כל הארץ כבודו", כלומר
שהקב"ה נמצא כאן ממש – בתוך
המציאות הגשמית – היא חוזרת אל הגוף,
כי היא מבינה שבעולם הזה ה' רוצה
להיות.

פרק בעבודת ה' (7)

בשיעור האחרון על מאמר פרק בעבודת ה' אנו נפגשים בשלישייה חשובה ויסודית: גאווה, עצבות ופחד. את הגאווה צריך לשבור, את העצבות לברר ואת הפחד להמתיק. בשיעור נעמיק בכל אחד מהשלישייה בפני עצמו, וכן על ההשפעה ההדדית שלהם זה על זה. נצלול לשורשי בעיות הנפש ונחדר מהו החידוש של תורת החסידות לעומת שיטות הפסיכולוגיה המודרנית

על ידי עבודה זו
גאותו נשברת,
בהכרתו כי "הוי"
מלך גאות לבש"
ו"אשירה להוי" כי
גאה גאה" ("ארי
אתנאי על גיותניא
וגיאותא דליה הוא");
העצבות והיאוש
מתבררים

ומתבטלים על ידי
ה"אין" של הקדושה
המברר את בחינת
ה"אין" של הקליפה
שהוא ענין העצבות
וכו', והיינו בחינת
תחית המתים ממש;
הפחד נמתק בשרשו
בבחינת "אשרי אדם
מפחד תמיד" ו"אין
מוסרין רזי תורה
אלא למי שלבו דואג
בקרבו".

"ויספו ענוים
בהוי שמחה ואביוני
אדם בקדוש ישראל
גילו" אכ"ר".

הפסקה הזו של הרב יצחק אינה מתחברת בצורה פשוטה למה שלמדנו קודם, וצריך להעמיק בה כדי להבין את ההקשר ואת החלוקה החדשה שמופיעה בה. קודם לכן, הדיבור היה על שני דברים, ופה פתאום מתווסף דבר שלישי, מה שמחלק את העניין לשלושה חלקים: הגאווה נשברת, העצבות מתבררת ומתבטלת, והפחד נמתק בשורשו.

זו שלישייה שחשוב לשים לב אליה, מכיוון שהיא מעוררת שאלות גם ברמת המבנה וגם ברמת התוכן. צריך להבין מה זה אומר בנפש, ולמה הנפש מתחלקת כאן לשלושה חלקים שונים: גאווה, עצבות ופחד.

כבר במבט ראשון, ניתן לראות דבר בולט: הגאווה מתוארת כ"יש" והעצבות מתוארת כ"אין". יש כאן חלוקה מאוד חדה בין שני מושגים מנוגדים: יש ואין. היש צריך להישבר, והאין צריך להתברר – וזה עצמו חידוש מעניין. בדרך כלל אנו רגילים לשמוע על שבירת היש, אבל הרעיון שצריך לברר את ה"אין" היא נקודה מחדשת שדורשת עיון נוסף והעמקה.

מעניינת של נפש האדם עם הרבה נפקא-
מינות:

כאשר מחלקים את האדם
לשלושה חלקים, כפי שהדברים מובאים
כאן, מתקבל ניתוח ייחודי של נפש
האדם: **הגאווה** משקפת את היחס של
האדם לסביבה החיצונית; **העצבות**
מבטאת את היחס של האדם לעצמו –
פנימה, למצבו האישי; ואילו **הפחד** הוא
היחס של האדם אל מה שמעליו – אל
המקור שמהווה ובורא אותו.

אפשר לראות את זה גם באופן
נוסף: **יש מה שמעלי** – הפחד, יש את
המציאות שלי כפי שהיא ערומה –
העצבות, ויש את **המציאות שלי** כפי
שהיא מתלבשת ומתבטאת בסביבה –
הגאווה.

במובן הזה, אפשר למצוא הקבלה
לחילוק שמופיע הרבה בתניא (ראה לדוג'
פרק ג) אצל אדמו"ר הזקן:

1. **האדם עצמו** – עצמות המציאות
שלו,

2. **השכל** – היחס אל מה שמעלי,

3. **הלבושים** – ההתבטאות כלפי
חוץ, אל הסביבה.

כמובן, יש הרבה חלוקות
בחסידות שמתארות את האדם בשלושה
חלקים, ולא כולן מקבילות בצורה
מוחלטת לשלישייה שהובאה כאן, אבל
ניתן לראות שזה קרוב מאוד. בסופו של

כאן מתעוררת השאלה: **מהו הפחד**
ביחס לשני המושגים הללו – יש ואין?
מדוע הוא נוסף כגורם שלישי? איך הוא
משתלב בתמונה?

הגאווה והעצבות מובנות בהקשר
של יש ואין: הגאווה היא התפיסה של
"יש", המעמיד את האדם כישות עצמאית
ונפרדת. העצבות, לעומת זאת, קשורה
לאין, למקום של חוסר וריקנות. אבל
הפחד מתואר כאן כמשהו שנמתק
בשורשו. כלומר, הפחד לא נשבר כמו
הגאווה, וגם לא מתברר כמו העצבות –
הוא עובר תהליך אחר לגמרי, של המתקה
בשורש.

אני מנסה להסביר את הדברים,
אבל האמת היא שההבנה שלי כאן עדיין
לא שלמה. אני מרגיש שגם מתוך דברי
הרב יצחק זה לא לגמרי ברור ומוסבר עד
הסוף. פעם שיתפתי את איתיאל גלעדי,
המזכיר של הרב יצחק, במה שחשבתי,
והוא התעניין לדעת אם הדברים שלי
תואמים את מה שהרב עצמו חושב.

ישבנו יחד אצל הרב יצחק ושאלנו
אותו את השאלה. הרב הקשיב, אבל בחר
לא להיכנס לדיון. הוא העביר את הנושא
להלאה ופטר אותנו במשפט קצר: "תלמדו,
תלמדו." זה לא היה מתוך דחייה של
הדברים, אלא יותר מתוך גישה שהוא
מעדיף שההבנה תתברר דרך הלימוד
עצמו ולא תימסר בצורה ישירה או
פשוטה.

אני אנסה להסביר איך הדברים
מצטיירים לי בראש, כי יש כאן חלוקה

2. עצבות

פנימיותה של העצבות, כפי שמסביר הרב יצחק, הינה "האין של הקדושה" – "אותה תחושה פנימית, עמוקה ומדויקת, שאין לי קיום עצמאי משלי. אני תלוי לחלוטין במי שמחיה אותי, ומצד עצמי, אני "אין".

אלא שההכרה הזו, כנה ואמיתית ככל שתהיה, מעוררת בנו אי נוחות גדולה. טבע האדם מסרב להרגיש חסר אונים ותלוי לחלוטין. במקום להיפתח אל אותה תחושת ביטול ולהכיר בה כקדושה, אנו נאחזים ברצון למצוא משמעות וקיום עצמאי. אך כאשר הציפיות הללו אינן מתממשות – כאשר אנו מבינים שלא נהיה מה שחלמנו, לא נשיג את מה שקיווינו – העצבות משתלטת.

כך, אם אדם חשב שיהיה עשיר גדול, או שיגיע למעמד רם או להצלחה מסוימת, והדבר לא קרה, במקום להיפתח לתחושת האין הפשוטה – ההכרה שאיני תלוי בעצמי כלל – הוא נשבר. במקום לקבל את האמת הפשוטה שהקיום שלי אינו באמת שלי, העצבות עוטפת אותו בייאוש ובתחושת ריקנות.

3. גאווה

הגאווה, כפי שמתואר כאן, היא ניסיון פנימי של האדם לבנות את עצמו באמצעות ישות מוגדלת, ולהישען על הסביבה כדי להרגיש קיום וביטחון. הוא שואב את תחושת הערך שלו מהתנשאות על אחרים, כאילו מעמיד את עצמו

דבר, החלוקה הזו מייצרת מבנה: יש מה שמעל האדם (הפחד), יש את המציאות הפנימית שלו (העצבות), ויש את מה שמתחתיו – כלומר, את האופן שבו הוא מתלבש ומתבטא כלפי חוץ (הגאווה).

1. פחד

פחד הוא היחס של האדם למה שמעליו – למקור חיותו, למי שהוא תלוי בו לחלוטין. התלות הזו, ההכרה בכך ש"אני תלוי במישהו אחר", נקראת פחד או יראה. זו בעצם תחושת התלות הבסיסית, הידיעה שהקיום שלי לא עומד בפני עצמו.

בדרך כלל, אנחנו לא רגילים להסתכל כך על פחד. כשמדברים על פחד, אנחנו נוטים לחשוב על משהו חיצוני – על איומים בסביבה שלנו, על דברים בעולם שמאיימים עלינו. אבל זו הסתכלות חיצונית, ואינה עיקר הפחד. הפחד האמיתי הוא ממה שמעליי, ממי שבו אני תלוי בקיומי – וזה הפחד המתוקן.

הבעש"ט אמר בשם אביו שלא צריך לפחד משום דבר בעולם, רק מה' אחד. מה הכוונה? שהפחד המתוקן הוא רק ביחס למה שמעלי באמת – הקב"ה. כל הפחדים האחרים, אלו שבאים מהעולם ומהסביבה, הם רק "פחד נפול". פחד כזה הוא איום מדומה, משהו שנובע מחוסר בהירות, כי הפחד האמיתי היחיד הוא ביחס למי שבו באמת תלוי הקיום שלנו – ה' אחד.

מעליהם, מתוך מחשבה שכן הוא מתרומם ומתעלה.

בעל הגאווה מרגיש בעצמו מעין "ה' מלך גאות לבש". הוא מבקש להתלבש בעצמו בגאות, להתכבד ולהתרומם על חשבון הזולת. במילים של חז"ל: "מתכבד בקלון חברו" – "הכבוד העצמי נבנה מתוך השפלת האחר, מתוך קלוןו.

אך דווקא שם מתגלה השקר הפנימי של הגאווה: הניסיון להתבסס על אחרים כדי להרגיש "יש", מוביל את האדם לריקנות עמוקה. ההתנשאות על הזולת אינה באמת מרוממת אותו; היא רק מעידה על התלות שלו בסביבה ועל חוסר יציבות פנימית.

מלכודת השלישייה

השלישייה הזו – גאווה, עצבות ופחד – היא מפתח להבנה ולעבודה עם הנפש, במיוחד כשאדם מגיע עם קושי או מחפש עצה לחיים. אם לוקחים את המאמר "פרק בעבודת ה'" כבסיס להבנת הנפש, אפשר בקלות לראות שהגאווה היא העניין המרכזי, לפחות במבט הפשוט. אבל כאן ישנה מלכודת שצריך להיזהר ממנה:

כאשר דורשים מהאדם לא להתגאות, עולה וצפה בו העצבות. מדוע? כי אם יש על מה להתגאות, אפשר לשמוח. גם בדברים חיצוניים ומקולקלים, כמו "מתכבד בקלון חברו", אדם מוצא תחושת התעלות – אפילו אם היא לא ראויה. ברגע שלוקחים ממנו את

הגאווה הזו, הוא עלול לחוש שאין לו יותר במה להיאחז ואין טעם בחייו. זה נכון גם בעניינים טובים: אדם שלומד תורה, עושה חסד ומשיג הישגים משמעותיים, שמח בכך. אך כשאומרים לו "אל תתגאה, אל תעשה עניין ממה שעשית", הוא מגיב: "בסדר, לא אתגאה, אבל לפחות תן לי להיות עצוב"! כאילו העצבות היא המקום היחיד שנותר לו להיאחז בו.

בשלב הזה, מתברר דבר עמוק יותר: אם האדם היה באמת מוותר על הגאווה שלו עד הסוף, ורואה את עצמו כאין גמור – לא הייתה לו סיבה להיות עצוב כלל. הרי אם אני כלום, אין לי על מה להצטער או להתחרט; העצבות עצמה נובעת מכך שאני עדיין אוחז בתחושת ישות מסוימת. אך כאן נכנס הפחד: הפחד הוא זה שלא מאפשר לאדם לוותר לגמרי על תחושת היש שלו. האדם חרד מהתחושה שהוא איננו קיים, שהוא מאבד את עצמו לגמרי. ולכן, הוא נאחז בגאווה אפילו מעט, וכאשר הוא מנסה להשפיל אותה, הוא מיד נופל לעצבות – כי הוא עדיין לא מוכן לוותר עליה לחלוטין.

זהו השילוב בין השלישייה: גאווה, עצבות ופחד. כאשר אני מוותר על הגאווה שלי, עולה בי העצבות. ואכן, אם הייתי מוותר על תחושת הישות שלי באופן שלם ומוחלט, לא הייתי עצוב כלל, אבל הפחד לא מאפשר לי לעשות זאת. הפחד הזה גורם לי להרגיש שאני לא יכול להרפות לגמרי ולהיות "אין", וכך אני נשאר מתנדנד בין השלושה – גאווה,

עצבות ופחד – כשכל אחד מהם מושך אותי לכיוונו.

שורש הפחד: אני יקר לה'

כדי לקשור את השלישייה הזו – גאווה, עצבות, פחד – בצורה טובה יותר, צריך להתחיל מהפחד. מאיפה הפחד הזה נולד? הפחד נובע מכך שאני מאוד יקר לקב"ה. הקב"ה מחשיב אותי כל כך עד שהוא קורא לי "יחידה". הביטוי הזה, "יחידה", הוא לא רק ביחס לשאר הנבראים – כאילו אני אחד מתוך רבים – אלא באופן פנימי יותר: כאילו יש רק אותי, גם ביחס אליו עצמו. זה כמו אבא שאומר לבת שלו שהיא "בת יחידה", ומשמעות הדבר היא לא רק שאין לה אחים או אחיות, אלא שגם ביחס לאב עצמו, היא המרכז והיא הכל. כשהקב"ה מייקר אותי עד כדי כך שהוא בורא אותי, המשמעות היא שאני לא יכול להרשות לעצמי להתעלם מזה או להקטין את חשיבותי.

הפחד הזה הוא בעצם פחד לאבד את מה שהקב"ה מייקר בי. אם הקב"ה מחשיב אותי, אני לא יכול להקל ראש בעצמי ולהגיד "אני שום דבר". הקיום שלי יקר מאוד בעיניו, וזה מחייב אותי להכיר בכך שגם אני צריך לייקר את מה שהקב"ה מחשיב בי. לכן, יש באמת ממה לפחד. הפחד הזה לא נולד מריקנות או חוסר, אלא מהכרת הערך שלי, מההבנה שיש לי באמת מה להפסיד. הרי אם

² עוד סוג של גאווה כזו, אך בצורה יותר 'דקה', היא החשש שה' מייקר את העבודת ה' של השני יותר

הקב"ה בא ואומר לי: "אתה חשוב מאוד בעיניי, ואילו אני אגיד לו": אני לא חשוב, אני כלום – "זו אמירה שקרית. זה לא נכון.

החיים שלנו יקרים מאוד לקב"ה. ה' מצווה אותנו בעשרת הדברות "לא תרצח", וחז"ל דורשים את הציווי "לא תרצח" – "לא תרצח" את עצמך. גם אתה חשוב, וגם את החיים שלך הקב"ה מייקר מאוד. ומכאן שהפחד הזה, כשהוא מתוקן, הוא טוב. הפחד הזה גורם לי כל הזמן לבדוק אם הקב"ה מחשיב אותי, כי אם אין לי את זה – באמת אין לי כלום. כלומר, כשהפחד עולה למעלה – אל הקב"ה ואל המעמד שלי אצלו – ה"אין" שלי יורד למטה. אני מבין שהקיום שלי הוא אך ורק מה שה' מחשיב בי, ואם הוא לא מחשיב אותי – אז אני באמת "אין".

את הגאווה צריך לשבור – ממש לשבור. אותה תחושה פנימית שהחיות שלך נובעת מהתלות בסביבה², מכך שאתה מקבל מהסובבים הערכה או כבוד, היא תחושה כוזבת, והדרך היחידה להתמודד איתה היא להפריך אותה לחלוטין.

הערכה אישית ריקנית

היום מדברים הרבה על "העצמה אישית" ו"ביטחון עצמי". נוצרה מעין תחושה שהאדם מוכרח להעריך את עצמו ולזכות בהערכה חיצונית מהסובבים

משלי. זו גם כן תלות בסביבה. במקום להכיר בכך שהחשיבות שה' מחשיב אותי עומדת לעצמה, אני מנסה למדוד אותה ביחס לאחרים.

אותו, ואם זה לא קורה – זה נחשב אסון. המילים אולי יפות, אבל מאחוריהן מסתתרת **סחורה מקולקלת**, שמנוגדת לעומק היהדות. המציאות הזו הוחדרה לחיינו באופן כמעט בלתי מורגש, וכיום היא מתקבלת כדבר מובן מאליו.

מה באמת ילד צריך? האם הילד זקוק להערכה? לא, הילד לא מחפש שההורים שלו יעריכו אותו. הוא זקוק לאהבה פשוטה – **שיאהבו אותו וישמחו בו** כמו שהוא, בלי תנאים, בלי מבחנים. כשאהבה מתחלפת בהערכה, הקשר נעשה מותנה: ההורים מעריכים אותו כל עוד יש מה להעריך, כל עוד הוא מצליח, מתנהג היטב או עומד בציפיות שלהם. הקשר הופך להיות מותנה בביצועים שלו, בתוצאות שהוא מציג.

ומה עשו היום כדי לפתור את הבעיה? במקום להכיר בכך שההערכה עצמה היא מקור הטעות, ניסו לשנות את הכללים. הפסיכולוגיה המודרנית אומרת: **ההערכה לא צריכה להיות מותנית**. הילד לא צריך להרוויח את ההערכה – פשוט תעריך אותו, גם אם אין מה להעריך. מה התוצאה? זיוף. ההערכה הזו מרגישה חלולה, לא אמיתית. כי אם אין לה בסיס – היא בסך הכל ניסיון לטייח את האמת.

הילד לא זקוק ל"הערכה" ריקה; הוא זקוק לאמת הפשוטה של **אהבה שאינה תלויה בדבר**, לנוכחות של הורים ששמחים בו לא מפני שהוא מוצלח או עונה על ציפיותיהם, אלא מפני שהוא **בן שלהם**, חלק מהם.

הניסיון לבנות גאווה וביטחון עצמי על יסודות של הערכה חיצונית הוא ניסיון כוזב. הוא משאיר את האדם תלוי במה שאחרים חושבים עליו, ובסופו של דבר – הוא תמיד ירגיש ריק. **הפתרון האמיתי הוא לשבור את התחושה הזו לגמרי**, להבין שהחיות שלנו אינה נובעת ממה שהסביבה חושבת או אומרת. החיות שלנו באה ממקום אחר, פנימי ואמיתי הרבה יותר – מהקשר שלנו לקב"ה ומההכרה שהוא שמח בנו ורוצה בנו. רק משם אפשר לבנות שמחה פשוטה וחיים מלאים באמת.

שאלה: לכאורה אפשר לראות את ההערכה הבלתי מותנית כהבעה של אהבה, רק שהם לא יודעים לקרוא לה בשם הנכון, ולכן הם משתמשים במונח "הערכה". זה לא אומר שאין כאן אהבה אמיתית לילד.

תשובה: הלוואי. אבל במציאות, מה שעומד מאחורי ההדרכה הזו הוא ניסיון לנפח את תחושת ה"חשיבות" של הילד, ולשכנע אותו שהוא "מאד חשוב" ושיש לו ערך עצמי גדול. הבעיה היא שההורים לא אומרים לילד, בפשטות ובכנות, "אתה מאד חשוב לי". זה לא מספיק בעיני התפיסה הפסיכולוגית המודרנית. ההדרכה היא שצריך לומר לילד שהוא "מאד חשוב מצד עצמו" – לא כבן אהוב, אלא כישות עצמאית שעומדת בפני עצמה.

ומה קורה אם ההורים לא עשו זאת? אז ההדרכה היא פשוט להגיד את זה לעצמך. הילד צריך "לחנך את עצמו"

משהו שהוא **עמוק ועוצמתי יותר** מכל מה שהסביבה יכולה להעניק לו. הוא מרגיש שהסביבה שטחית מכדי להכיל את מה שהוא חווה בנפשו פנימה.

ככל שהעצבות מעמיקה, וככל שהאדם נכנס לתוך עצמו, הוא מוצא בכך סוג של ריחוק והסתגרות פנימית, עד שלעתים הוא אפילו נהנה מהניתוק הזה. הדיכאון מושך אותו להיכנס עוד ועוד פנימה, לתוך עומק של "אין". ככל שהוא מתרחק מהחוץ ונשאב אל תוך תחושת הריק הזו, הוא עלול להגיע למקום של ייאוש מוחלט, עד כדי רצון להתאבד, כי במובן מסוים הוא "נהיה אין".

מאבד עצמו לדעת

דוגמה חשובה לתופעת הדיכאון הקיצוני היא אחד הדברים המסוכנים ביותר שמתרחשים אצל אנשים בדיכאון המאיימים להתאבד: ברגע מסוים, הם מפסיקים לאיים ונראים נינוחים ושמחים. דווקא בשלב הזה, הסביבה נוטה לחשוב שהאדם נרגע ונמצא בדרך להשתקמות, אבל אז – באופן מפתיע וטראגי – הוא מתאבד.

זהו **תהליך נפשי עמוק ומורכב**. בתחילת הדיכאון, האדם חש שהעולם החיצוני לא מספק לו דבר והוא מתכנס לתוך עצמו. הוא מרגיש שבתוכו יש משהו עמוק, פנימי, כזה שאין לאף אחד אחר ושאף אחד לא יכול להבין או למלא. כל מה שמציעים לו מבחוץ לא מצליח לגעת בו, וזה רק מחזק את ההסתגרות שלו.

להאמין בערך שלו, להעריך את עצמו ולהיות בטוח בעצמו. כל זה נובע מהתפיסה שהאדם חייב לבנות את החיות שלו על יסוד תחושת **הגאווה** הפנימית שלו. התחושה הזו שאם אני לא מעריך את עצמי, אין לי קיום, היא **בעיה עמוקה מאוד**.

למה זה בעייתי? כי בסוף, להעריך את עצמך במנותק מאחרים ומכל דבר חיצוני הוא דבר כמעט בלתי אפשרי. אחד משני דברים קורים: או שהאדם **מנפח את עצמו והופך לאגואיסט**, משהו שכל כולו ממוקד בעצמו ותחושת ה"אני" שלו. או שהוא **משווה את עצמו לאחרים**: הוא כל הזמן מודד את עצמו ביחס לזולת וחושב אם הוא "שווה" יותר או פחות מהם. שני הנתיבים האלו מובילים לקלקול.

כל זה היה דוגמה לגאווה דקה – תחושת חשיבות עצמית מעודנת ומכובסת, שנראית לכאורה כמשהו חיובי ונכון, אך גם אותה **צריך לשבור**.

דיכאון: התמכרות לתענוג פנימי

אחר כך הרב יצחק מדבר על **עצבות**, מושג שגם הוא דורש הסבר מעמיק, במיוחד בדורנו שבו נהוג לקרוא לזה "דיכאון". **עצבות**, ובפרט דיכאון, היא תופעה שמבטאת עומק מסוים בנפש האדם שלא תמיד מובן נכון.

הרב יצחק מסביר שהעצבות, ובעיקר הדיכאון, היא בעצם **התמכרות לתענוג פנימי**. זהו סוג של הנאה נסתרת: האדם שוקע בעצבות כי הוא מוצא בכך סוג של עומק – תחושה שבתוכו יש

בדרך כלל אני לא נוטה להיסטריה, אבל כאן הרגשתי שהיא ממש בסוף הדרך.

שאלו אותי איך אני יודע, איך אני מזהה את המצב שלה. עניתי שאני מדבר איתה ואין לה טווח זמן של יותר משבועיים. כשהייתי שואל אותה משהו שקשור לזמן העתידי, אפילו בעוד שבועיים, מבחינתה זה כאילו לא קיים בכלל. היא לא ראתה את עצמה מעבר להווה המידי שבו היא נמצאת.

לצערי, בסוף זה מה שקרה. לא שמרו עליה מספיק, ולמעשה לא ברור מה בדיוק קרה שם. אבל דבר אחד היה ברור מאוד כבר בשיחה – היא הייתה במקום נפשי כל כך רחוק, שכל מחשבה על העתיד לא הייתה קיימת מבחינתה. אפילו כשהיא דיברה, ניסתה להציג חזות של "הכול בסדר", יכולת לראות שהיא לא באמת נמצאת שם, שהיא לא מזוהה בכלל עם המילים שהיא אומרת.

שאלה: הגאווה לא יכולה להציל במצב כזה? **תשובה:** אין לה שום דבר שהיא יכולה להתגאות בו. **שאלה:** אי אפשר לעשות לה העצמה אישית? **תשובה:** היא כבר במקום שבו זה לא עוזר לה. עליה כבר לא יצליחו לעבוד. **שאלה:** אבל זו באמת שאלה – העצמה אישית לא יכולה לעזור? **תשובה:** דיברנו על העצמה אישית כשדיברנו על גאווה. כאן זה לא קשור. העצמה אישית היא דבר לא טוב מצד עצמו. **שאלה:** האם העצמה אישית היא מה שהביא אותה למצב הזה? **תשובה:** גם את זה לא אמרתי. **שאלה:** אז איך עוזרים? **תשובה:** לא יודע, מה גם

אבל אז, עם הזמן, קורה דבר נוסף: **הסביבה מתעקשת שאין לו סיבה להרגיש כך**, שהיא יכולה להציע לו משהו. אבל הוא, מתוך הכאב הפנימי שלו, משתכנע לחלוטין שאין כלום בחוץ. הכל הופך לחסר ערך בעיניו. הוא מפסיק להיאבק, הוא כבר לא מנסה לשכנע את עצמו אחרת או לשאול שאלות. הוא "נכנע" ומקבל שאין לו עם מי לדבר ואין לו בשביל מה להיאחז.

ברגע הזה הוא עשוי להיראות רגוע, כאילו הוא משלים עם מצבו, כאילו הכול בסדר. אבל האמת היא שהוא נמצא במקום פנימי רחוק מאוד. הוא כבר לא רב עם אף אחד, הוא לא מתמודד עם הסביבה – כי מבחינתו, כל מה שמחוץ לו הוא חסר ערך לחלוטין. הוא במקום אחר לגמרי – מקום שאי אפשר לתקשר איתו בכלל.

שאלה: למה לאדם במצב כזה לא מספיק להיכנס לחדר סגור ולהיות לבד? למה הוא צריך לאבד את החיים?

תשובה: האדם במצב הזה כבר לא רואה טעם אפילו בקיום הפיזי. גם הגוף עצמו, גם החיים עצמם, כל מה שיש לו במציאות – הופך להיות "חיצוני" וכבד עליו. הוא חווה את הכול כנטל שאין לו שום משמעות, ולכן הוא רוצה להתנתק לחלוטין.

פעם הייתה בחורה שאיימה בהתאבדות וביקשו ממני לדבר איתה. התחלתי לשוחח איתה ומיד אמרתי לסובבים שמדובר בסכנת נפשות גמורה.

כאשר היא נעדרת את הציפייה והגעגועים לרחמים של ה'. מה שקורה בעצם הוא שהאדם משתמש במנגנון הזה כמו **תרגיל**, כמו מישהו שעושה "**פרצוף מסכן**" כדי לקבל את מה שהוא רוצה. ההבדל הוא שאדם שנמצא בדיכאון חזק **מכור לחלוטין** לנקודה הזו. הוא לא רוצה סתם תשומת לב חיצונית; הוא דורש התייחסות **עמוקה יותר**, קיומית.

אצל ילד, זה נגמר בתשומת לב – הוא רוצה שמישהו יחבק אותו, שיתייחס אליו. אבל בדיכאון, ככל שהוא **מעמיק יותר**, שום דבר בעולם לא יכול לספק את ההרגשה של המקום הפנימי הזה. הבעיה היא שההרגשה הזו עצמה הופכת ל**מעין לופ**: האדם מרגיש שרק ההבנה ששום דבר בעולם לא יכול למלא את החסר היא מה שנותנת לו את ההרגשה הזו. זה נעשה **דק יותר ויותר**, עד שהוא מתאדה לחלוטין – ואז האדם **נעלם** בעצמו. כלומר, מגיע למקום שבו הוא **עצמו מתבטל**, ומתאבד.

אכן, גם כאשר אדם נמצא במצב כזה, הוא **מפחד להתאבד**. מה מפחיד אותו? לאדם יש חרדה בסיסית מ**להיעלם לגמרי**, מלהתבטל לחלוטין.

קודם דיברנו על **האין של הקדושה** – מקום מאוד פנימי שבו האדם מכיר בכך שאין לו קיום מצד עצמו. אך עוד יותר מזה הוא **הפחד של הקדושה**, הפחד שצריך להתמתק. מה אני מרגיש בפחד הזה? הפחד הוא תחושה עמוקה של **כמה יש לי מה להפסיד בחיים**. האדם מבין שהחיים שלו יקרים מאוד **בעיני ה'**

שלא הצלחתי... **שאלה**: האם לדבר איתה על "אין מתוקן" יכול לעזור? **תשובה**: **הלוואי**. אם מישהו יצליח למצוא לה משהו יותר עמוק, סיבה יותר פנימית לקיום שלה, זה יכול לעזור.

זה תלוי אם מישהו מסוגל לתת לה **חוש** להמון הרחמים שיש לקב"ה. בדרך כלל זה לא פשוט בכלל להצליח להנחיל לאדם את התחושה הזו. אבל אם מצליחים לתת לאדם את החוש הזה, הוא יכול להעניק **כוח אמיתי** להוציא מהעצבות ולהאיר לה פתח של חיים.

האמת והשקר שבתחושת האין

מה לא נכון בתחושת ה"אין" שלה? יש משהו בתחושה הזו שהוא **וודאי נכון**, ולכן היא הלכה על זה. היא עלתה על **נקודת עומק** אמיתית שקיימת בתוכה – משהו שהוא יותר פנימי מכל המציאות החיצונית שסובבת אותה.

אז מה הטעות? למה בכל אופן אנחנו חושבים אחרת? הטעות היא שבסוף התחושה הזו מובילה ל**דיכאון ולעצבות**. בסוף היא מוצאת את עצמה במקום שבו היא רוצה **תשומת לב**, שמישהו יתייחס אליה. הרבה מאוד אנשים שמגיעים למקומות הקשים האלה מגלים שבסופו של דבר הם כמהים למבט חומל, למישהו שידבר איתם, שירחם עליהם, שיגיד להם משהו.

מצד אחד, יש משהו נכון בתחושת ההתכנסות פנימה – יש שם עומק שאין בשום דבר חיצוני. כן, יש שם נקודת אמת. אבל זו נקודה שנעשית טעות גדולה

ודווקא משום כך יש בו פחד לאבד אותם. זה פחד קדוש, כי הוא נובע מההכרה שהקיום שלי חשוב – שהקב"ה מייקר את החיים שלי עד מאוד.

הבעיה והפיתרון

נלך רגע לפי הסדר שהלכנו בו קודם, של גאווה-עצבות-פחד: מהי חרדה?

עיקר הבעיות הנפשיות שהאדם מתמודד איתן נמצאות על הציר של חרדות ודיכאון. מהו הפתרון שמציעה הגישה הפסיכולוגית? במקום לראות בגאווה בעיה, הם מציגים אותה כפתרון. אם תרגיש בטחון עצמי, תעצים את עצמך, תבנה תחושת ערך עצמי – כך, לדעתם, תוכל להתמודד עם החרדה והדיכאון.

אבל כאן הרב יצחק מציע הסתכלות הפוכה לחלוטין. הוא אומר שהגאווה היא שורש הבעיה, ולא הפתרון. יש כאן בעיה בסיסית של גאווה, וברגע שמתקנים אותה ומפרקים אותה לחלוטין, מתגלה שהעצבות מיותרת, והפחד מקבל מימד חדש של מתיקות.

מה הכוונה? כאשר יש לאדם חרדה, לפי הגישה הפסיכולוגית ננסה בדרך כלל להרגיע אותו. אני לא בקיא לעומק בגישות הפסיכולוגיה והפסיכיאטריה, אבל באופן כללי, גם בתרופות זה עובד בערך כך: התרופות מתחלקות בגדול לשני סוגים – תרופות ממריצות ותרופות מדכאות. אם אדם נמצא במצב של חרדה, שהיא מעין

פעילות יתר של המוח, התרופה לכך היא דיכאון – כלומר תרופה שתדכא אותו ותוריד את המתח והחיות שבו. לעומת זאת, כאשר אדם נמצא בדיכאון, התרופה תהיה משהו שימריץ אותו, יכניס אותו למתח חיובי ויחזיר לו את תחושת החיות.

אבל הרב יצחק מציע כאן הסתכלות אחרת לחלוטין. כאשר יש לאדם חרדה, והוא מלא חיות עודפת, לא צריך לדכא את החיות הזו אלא להמתיק אותה. אם האדם שם לב שהחרדה היא בעצם חיות עצומה, הוא יוכל להשתמש בה בצורה מתוקנת וזה באמת יעזור לו. החרדה עצמה אינה שלילית; להפך, יש בה שפע של חיות פנימית.

איך החרדה הופכת להיות חיות מתוקה? כדי שזה יקרה, צריך להוריד את הגאווה. הגאווה היא מה שגורמת לאדם לחוות את החרדה באופן מציק ומעיק. ברגע שהגאווה נשברת, החרדה משתחררת ומתגלה כחיות פנימית מתוקה, שהיא בסופו של דבר דבר טוב מאוד.

המתקת הפחד

כדי להבין זאת, נלך צעד אחר צעד: כאשר לאדם יש חרדה, הוא חרד על משהו שהוא מרגיש שהוא יקר מאוד. מהו אותו דבר יקר? בסופו של דבר, אם נעמיק מספיק, נגלה שהדבר היקר הזה הוא הוא עצמו – כי הקב"ה מייקר אותו מאוד. זהו המקור לכל החרדות – ההבנה, אפילו אם לא מודעת לגמרי, שהחיים של האדם

חשובים מאוד לקב"ה, והוא לא רוצה שייעלמו, לא רוצה שייפסקו.

כאשר האדם מתחיל להבין את **היוקר הזה**, שהחיים שלו חשובים בעיני הקב"ה, החרדה שלו מקבלת משמעות אחרת. היא אינה עוד משהו מעיק שמדכא את חייו, אלא היא מתגלה כחיות פנימית עצומה. במקום להילחם בחרדה או לנסות לדכא אותה, הרב יצחק מראה איך אפשר **להמתיק אותה** ולגלות בה את **היוקר האמיתי של החיים** – כפי שהקב"ה רואה אותם.

ניקח לדוגמה **צדיק** שיש לו כך וכך תלמידים ורכוש, אבל **הפחד שלו אינו פחד חיצוני** – הוא לא מפחד שייקחו ממנו את התלמידים או את הרכוש, אלא הוא **מפחד מהקב"ה**, מהשאלה אם הקב"ה רוצה אותו ואת מה שיש לו.

כאן מתגלה דבר עמוק מאוד: מה מפחיד את הקב"ה? בלשונות של פחד, כשאומרים "אני פוחד עליך", הכוונה היא "אני דואג לך". הפחד אינו רק משהו מציק, אלא הוא מבטא **דאגה ואכפתיות**.

רואים זאת אצל אלישע הנביא: כשהוא אומר לגיחזי לדבר עם האשה השונמית ולומר לה, "הנה חרדת אלינו את כל החרדה הזו", הכוונה היא "דאגת לכל צרכינו". כלומר, המושג "חרדה" או "פחד" מבטא **דאגה עמוקה**.

כאן טמון **המתקת הפחד**: אם אני מבין שכל מה שאני פוחד עליו או דואג לו, זה רק משום **שהקב"ה פוחד עליי** ודואג לי, הרי שהפחד שלי הופך להיות

פחד מתוך. זהו פחד שמושרש ב**רחמים העליונים** של הקב"ה. אם אני שם לב שהשורש של כל הפחד שלי הוא **הפחד של הקב"ה עליי**, כלומר האכפתיות האנסופית שלו ממני, הפחד מתהפך ונמתק בשורשו.

שאלה: למה שבירת הגאווה כל כך מהותית כדי להגיע להכרה הזו?

תשובה: שבירת הגאווה היא הצעד הראשון שמוביל להבנה שכל מה שחשוב באמת – **חשוב רק אם זה חשוב לה**. 'אם הקב"ה לא מעוניין בזה, אז אין לזה ערך אמיתי. ברגע שאדם "משתכנע" ומפנים שהערך של הדברים נובע רק מכך שהם חשובים לה', אין לו עוד ממה **לפחד באופן שלילי**. כל מה שה' לא מחשיב – ממילא לא ראוי לפחד עליו, וכל מה שה' כן מחשיב – **באמת ראוי לפחד עליו**.

שבירת הגאווה היא ההבנה העמוקה **שלי עצמי אין שום דבר חשוב**, וכל מה שחשוב הוא רק מה ש**חשוב לה**. כשאני מצליח לשבור את תחושת הישות והגאווה שלי, אני בעצם לוקח את הפחד, מחזיר אותו לשורשו וממתק אותו. במקום שהפחד יהיה תלוי בי ובמה שאני מחשיב או מדמיין, הוא חוזר להיות **פחד מתוך** הנובע מהפחד והדאגה של ה'.

שאלה: אז איפה נשאר הפחד החיובי?

תשובה: הפחד החיובי נשאר במקום שבו האדם מרגיש **חרדה כלפי הקב"ה**. כלומר, רק כאשר הוא חווה

חרדה ביחס לקב"ה הוא יכול להשתחרר לגמרי מהחרדה מדברים חיצוניים.

שאלה: קודם הוסבר שהגאווה נכנסת כשיש תחושת תחרות, בה אני מרגיש שה' מייקר אחרים יותר ממני – איך זה נמתק?

תשובה: התחושה הזו היא חלק מהגאווה שצריכה להישבר.

שאלה: מאיפה בכלל התחילה התחושה הזו, שה' מייקר אחרים יותר ממני?

תשובה: התחושה הזו נובעת מחולשה בקשר עם הקב"ה. כשהקשר לא מספיק חזק, האדם מתחיל לחפש לעצמו קיום ממקור אחר. הוא מרגיש שאין לו קיום מצד עצמו, ולכן הוא מדמיין שהוא מקבל את הקיום מהסביבה – מתוך השוואה לאחרים. הוא משכנע את עצמו שהוא "יותר שווה" מאחרים, ומזה הוא כביכול שואב את תחושת הקיום שלו. אך כל זה מבוסס על דמיונות: "אני קיים כי אני יותר טוב מההוא, וההוא קיים כי הוא יותר טוב ממישהו אחר". במבט עמוק, זהו מעגל שאין לו בסיס אמיתי, ציור דמיוני שמתחיל להיסדק ולהתפרק ברגע שהאדם מבין שהגאווה הזו אינה מחזיקה מעמד.

שאלה: למה החרדה מהקב"ה לא משתקת?

תשובה: החרדה מה' שונה בתכלית מהחרדה שמקורה בגאווה. כשאדם מלא גאווה, הפחד משתק אותו

כי הוא מרגיש שהוא צריך לדאוג לעצמו. הוא לחוץ מהאפשרות שלא יצליח, ומהתחושה שכל האחריות מונחת על כתפיו. זו חרדה שצומחת מתוך תחושת היש, ולכן היא גורמת לשיתוק.

אבל כשמדובר בחרדה כלפי הקב"ה, המשמעות היא הפוכה: הקב"ה דואג לי, יותר משאני דואג לעצמי. אם אני מבין שה' "לחוץ עלי" יותר ממה שאני לחוץ על עצמי, החרדה הזו הופכת למשהו מרגיע. הקב"ה הוא זה שדואג ודוחף, והלחץ שלו הוא הרבה יותר גדול מהלחץ שלי – מה יש לי לפחד?

למשל, אם יש מישהו שרוצה שתהיה עשיר הרבה יותר ממך, ואתה יודע שהוא לוקח אחריות, מה שייך לפחד? זה לא אומר שתוכל להיות "רגוע מדי", הרי אם לא תשתף פעולה שום דבר לא יקרה. אבל כשאתה יודע שמישהו אחר משקיע בלחץ הזה הרבה יותר ממך, אתה יכול להיות רגוע ולשתף פעולה בביטחון. כך גם החרדה מהקב"ה: היא לא משתקת אלא מעוררת, כי היא נשענת על ההכרה שה' רוצה בטובתי הרבה יותר ממה שאני מסוגל לרצות בעצמי.

חיות לצד חוסר חיות

שאלה: רואים תופעה של אנשים שהם גם מדוכאים וגם בחרדות, חווים חוסר חיות לצד חיות – איך זה קורה?

תשובה: אכן, אחת התופעות המדוברות ביותר היא מאניה-דיפרסיה, שבה יש גם "היי" וגם דיכאון. אמנם זה שונה ממה שאתה מתאר, כי שם מדובר

שאלה: למה אותו אדם לא נשאר במציאות הפשוטה של רוב האנשים, מה שאנחנו קוראים "מציאות"?

תשובה: יש אצלו בעיה יסודית, משהו במציאות לא מסתדר לו ברמה הראשונית, ולכן הוא נכנס למחזוריות הזו. אבל חשוב להבין דבר יסודי בכל מחזוריות בנפש: בכל נקודה שבה האדם נמצא, יש בה כוח להוביל אותו אל הנקודה ההפוכה – ובכך גם להחזיר אותו לנקודה הראשונה.

זה אומר שהאדם יכול להיות בתנועה בלתי פוסקת בין המצבים. כמו שאני מבין שהדיכאון מביא אותו ל"היי", ושוב ה"היי" מחזיר אותו לדיכאון – וחלילה זה יכול להימשך בלי סוף – כך אפשר גם להבין שהאדם חווה את שני המצבים גם יחד.

זו אחת הסיבות שזה מבלבל מאוד את הרופאים. הם לא יודעים איזו תרופה לתת – תרופה מדכאת שתאזן את ה"היי", או תרופה ממריצה שתוציא אותו מהדיכאון. לכן הם נותנים תרופות משני הסוגים ומשחקים עם המינונים כדי למצוא את האיזון המתאים.

בשלב מסוים, לעיתים, זה אכן מצליח להתאזן, אבל לא ברור לאן זה יוביל. פעמים רבות, כמו שרואים במציאות, זה רק מדרדר את האדם למקום מורכב ומסובך יותר.

אמרתי פעם בשיעור ש 95% מהתרופות שנותנים לבעיות נפש מזיקות יותר משמועילות.

בשינויים במצבים, אבל הבאתי את זה כדוגמה, כי בתופעה הזו קל יותר להבין את המנגנון.

שאלתי כמה אנשים שעוסקים בפסיכולוגיה שינסו להסביר את זה, אבל לא מצאתי הסבר מספק. לדעתי, הם מבינים היטב את הדיכאון, אבל מתקשים להבין את ה"היי". יש הרבה מה להעמיק בנושא, אך בקצרה אפשר לומר כך:

הדיכאון הוא ירידה חדה למטה, לתחושת כובד מוחלטת. ברגע מסוים, האדם מרגיש מעין הקלה: "המציאות לא כל כך קשה, מה הבעיה בעצם?" ואז הוא מתרומם – חווה תחושת "היי". אבל אז מתעוררת בו ההכרה שהתחושה הזו איננה מציאות אמיתית, שהיא לא יותר מאשר אשליה ודמיון. כשזה קורה, הוא נופל שוב לתוך הדיכאון.

זהו מעגל מתמשך: הדיכאון מושך אותו למטה, וכדי לברוח מהכאב הוא קופץ אל ה"היי", תחושת שחרור מדומה שבה נדמה לו שהמציאות פחות גרועה ממה שנדמה. אבל אז הוא שם לב שהתחושה הזו לא משקפת את המציאות הממשית, הוא מתנפץ בחזרה למטה, לתוך הדיכאון.

כך נוצר הסיבוב המתמיד שבו הדיכאון מניע אותו אל המאניה, והמאניה – ברגע שנחשפת כאשליה – דוחפת אותו חזרה לדיפרסיה. זה מעגל שבו כל מצב מזין את המצב ההפוך, וחוזר חלילה.

שאלה: האם זה 95% מזיק ו-5% לא מועיל, או שיש בזה גם תועלת?

תשובה: ברור שיש בזה משהו מועיל, אבל הבעיה היא שזה הפך למסחרי. התרופה הזו הפכה להיות תרופה לרופא ולא לחולה. לרופא קשה מאוד להתמודד עם מחלות נפש – זה באמת קשה לעמוד מול זה. אז נותנים תרופה, והרופא נהיה רגוע.

אי אפשר תמיד להאשים את הרופאים. לפעמים זה מגיע מהמשפחה, מהחברה, וגם מהאדם עצמו שמבקש פתרון מהיר וקל. זה לא ביקורת עליהם. אבל הבעיה היא שעושים מזה אידאולוגיה.

אם היו אומרים שזה בדיעבד – שהמציאות היא כזו וה' ישמור שאנחנו צריכים להשתמש בזה, אבל זה מה יש – זה היה הרבה יותר נכון. אבל כשמתחילים להפוך את זה לגאווה, למכור את זה כאילו זה הפתרון האידיאלי, כאן הבעיה. ה' ירחם.

את כל זה אמרתי כדי להסביר כיצד יתכן שיהיה גם דכאון וגם חרדה ביחד. למה? כי אני מרגיש את שניהם – יש בתוכי משהו שמאד ממריץ, וגם משהו שמאד מדכא, ושתי הנטיות הללו לא מפריעות אחת לשנייה¹. זו תופעה שדומה מאד למאניה דיפרסיה, אלא שבמקום

שזה יהיה מצבים משתנים מדובר בשני מצבים בבת אחת.

ניתן דוגמה פשוטה בנפש לחיות וחוסר חיות בבת אחת: נניח שמישהו מגרה אותי ואומר לי שאני יכול לקבל הרבה כבוד או משהו מעין זה מצד אחד, ומצד שני אני גם מאד עצלן בטבעי, ממילא יש לי את שניהם יחד. יש לי גם משהו שמאד ממריץ, וגם משהו מאד מדכא ביחד. זה מפריע אחד לשני אבל זה לא מפריע להבנה.

שאלה: עצלות זה דיכאון?
תשובה: לאט לאט זה מגיע לשם...

שאלה: כשה' חרד אני יותר מסתדר עם הפחד?
תשובה: הפחד הופך להיות יותר תענוג ופחות סלידה.

נערווין

מהי התרופה לנערווין? הבעיה נובעת מכך שהאדם רוצה מצד עצמו להיות ירא שמים. כאשר אתה אומר לו שה' רוצה בתורה ומצוות שלו, וזה מה שחשוב, הרצון להיות ירא שמים נהיה מתוקן ובלי לחץ. בדרך כלל כשאדם חושב על יראת שמים בצורה חיצונית ואומרים לו 'תרגע, זה בסדר' – הוא לא נרגע. כי הוא לא רוצה את זה, הוא רוצה פחד. העצה היא להגיד לו שה' מפחד על היראת שמים שלו, והוא רוצה מצד שזה מה שה' רוצה.

¹ כל אחת מפריעה לשנייה כמובן בנפש, אבל זה לא מפריע בהבנה.

חינוך וכיבוד הורים: לראות את העומק שבקשר

המאמר שלפניכם עוסק במורכבות ובייחודיות של עולם החינוך וכיבוד ההורים. הוא מתחיל בהתבוננות על הקושי הטבעי לדבר על חינוך ועל התחושה שהצלחות וכישלונות של ילדים ותלמידים משקפים במידה רבה את המחנכים וההורים. משם הוא עובר לבחינת העומק שבכיבוד הורים, כדרך להכיר ברצון הטוב ובאהבה העמוקה שלהם לילדיהם, גם כשהחיים מציבים אתגרים.

בהמשך, נדון בחשיבות שיתוף הפעולה בין מורים להורים, וכיצד המורים יכולים להעצים את הקשר בין הילד להוריו. נסיים בסיפור אישי שממחיש את הכוח שיש בשינוי תפיסה – כאשר מתמקדים ברצון הפנימי של ההורים בטובת הילד, ניתן לשחרר מטענים ולהגיע לחיים של שלוה וקשר עמוק

רואים בהם אינם רק שלהם; הם מהדהדים גם את ההשפעה שלנו, את האופן שבו הדרכנו ולימדנו.

הביישן מלמד

אבל זיהוי החסרונות אינו רק בעיה – הוא יכול להיות פתח לעבודה חינוכית אמיתית. מחנך שמודע לכך שאינו שלם בעצמו מסוגל לגשת לתלמידיו מתוך ענווה ואותנטיות. כמו שחז"ל אמרו: "לא הביישן למד ולא הקפדן מלמד". דווקא המחנך ה'ביישן' שמכיר בחסרונותיו ובאנושיותו יוכל להגיע אל תלמידיו ממקום כנה ומחבר.

הקושי לדבר על חינוך

לאורך השנים גיליתי דבר מעניין: לדבר על חינוך זה לא פשוט. מה שמפתיע הוא שהקושי אינו מתמקד רק כשמדובר על עצמנו – דבר שיכול היה להיות צפוי – אלא גם כשמדברים על תלמידים וילדים. זה קורה מפני שהצלחותיהם וכישלונותיהם של התלמידים משקפים במידה רבה את דרכנו החינוכית ואת מי שאנחנו.

ממה נובע הקושי?

כשאדם מתבונן בעצמו בכנות, הוא לא יכול להתעלם מחסרונותיו. זה טבעי ואפילו בריא. אך גם כשאנו מדברים על הילדים או התלמידים שלנו, תחושת האחריות מכבידה עלינו. החסרונות שאנו

משמש גשר שמחבר את הילד להוריו ומעורר בהם את רגש האהבה שלהם לילדיהם.

מאמץ לכבד את ההורים

כיבוד הורים אינו תמיד מובן מאליו. העובדה שהתורה מצווה אותנו עליו מעידה על כך שהוא דורש מאמץ תודעתי. האדם נדרש להתאמץ להאמין שהוריו רוצים בטובתו. ללא מאמץ זה, ייתכן שיעלה במחשבתו שההורים "חייבים לו" או שהם "אשמים בצרותיו".

בדור שלנו, עם העלייה במודעות העצמית והעיסוק במקור לקשיים, התחושות הללו מקבלות חיזוק. לא פעם, אנשים נוטים להטיל על הוריהם את האחריות לכל קושי שהם חווים.

כאן תפקידם של המורים חשוב במיוחד. מורה שמלמד את הילד לכבד את הוריו ולייקר את מאמציהם, מסייע לילד לראות את הוריו באור חיובי יותר. המורה, כמו התורה, מניח יסודות שמזכירים לתלמיד את חשיבות הקשר והכבוד להורים.

שיתוף פעולה חינוכי: המהפכה כהשלמה להורים

כשהמורים מלמדים את הילד לכבד את הוריו, נוצר שיתוף פעולה ייחודי שמועיל לכולם:

1. המורה כשליח של ההורים: כשהמורה פועל מתוך תחושת שליחות, הוא לא רק מורה, אלא שליח של ההורים. הוא מחנך את הילד מתוך אהבה

חז"ל אמרו שכל המלמד בן חברו תורה כאילו ילדו. משמעות הדברים היא שעל המורה להרגיש שהוא פועל מתוך קשר עמוק ואמיתי עם תלמידו, כמעט כמו הורה. תחושת קרבה זו יוצרת מערכת יחסים שבה התלמידים הופכים לחלק מעולמו של המורה, מה שמאפשר חינוך משמעותי שמחבר גם בין ההורים למורים לעבודה משותפת ופורייה.

כיבוד הורים: תחושת קיום ותמיכה

כדי להסביר את המשמעות שישנה באהבת המורה את תלמידו כבנו, נעמיק קצת במהותה של מצוות כיבוד הורים:

מצוות כיבוד הורים היא הרבה מעבר למעשה של נימוס. זו ההכרה בכך שיש מי שרוצה בקיומנו ומעניק לכך משמעות. כשהילד מבין שהוריו רוצים בטובתו, הוא חווה תחושת תמיכה וביטחון שמחזקת אותו מבפנים. תחושה זו מוחשית וממשית, ולעיתים אף חזקה יותר מתחושת הקרבה לאלוקים, שאינו נראה לעינינו.

הרמב"ן מתאר את הקב"ה כ"מוליד הראשון" ואת ההורים כ"מוליד האחרון". הרצון של ההורים בקיומנו הוא ביטוי פיזי ומוחשי לרצון האלוקי. כך, כשהאדם מכבד את הוריו, הוא מכבד גם את הקב"ה, מי שרוצה בטובתו ובקיומו.

הקשר הזה מתעצם גם דרך החינוך. כאשר מורה רואה בתלמיד "כבן שלו", הוא מחזק לא רק את הקשר החינוכי, אלא גם את הקשר שבין הילד להוריו. המורה

ודאגה שמזכירים את אלה של ההורים עצמם.

2. התגברות על רגשות אשמה של ההורים: הורים רבים מתקשים לדרוש מילדיהם מתוך תחושת אשמה – מחשבה שאם הילד אינו ממלא אחר ציפיותיהם, זה נובע מחוסר חינוך ראוי בעבר. המורים, שאינם נושאים באותה תחושת אשמה, יכולים לקחת חלק חינוכי פעיל ולהאיר את החשיבות של כיבוד הורים עבור הילד. בכך הם מחזקים לא רק את הילד, אלא גם את הקשר שלו עם הוריו. שיתוף פעולה זה יוצר מעגל חינוכי שלם שבו ההורים והמורים פועלים יחד למען הילד. המורים מחזקים את כבוד הילד להוריו, וההורים יכולים לשוב לתפקידם החינוכי בביטחון ובאהבה.

המורכבות שבחינוך

אמנם, במציאות, הדברים מורכבים יותר מהחזון האידיאלי. לעיתים קרובות יש כעסים, אשמות הדדיות, ואפילו תחושת כפיות טובה שמקשה על התקשורת ועל החינוך.

במערכות יחסים אין נוסחה אחידה או פתרון פשוט. כמו שהעיד על עצמו ר' אברום שפירא, שאף פעם הוא לא נשאל שאלה שמופיעה בדיק כפי שהיא בשולחן ערוך. כל ילד וכל סיטואציה דורשים התבוננות מעמיקה, כאילו זו סוגיה חדשה שטרם נתקלנו בה. למרות שיש לנו ניסיון מצטבר, חשוב לגשת לכל מקרה מחדש, מתוך תשומת לב והבנה ייחודית.

לראות את הרצון שמאחורי המעשה עם כל המורכבות הזו, יש נקודה פנימית שיכולה לעזור להאיר את הדרך: ההבנה שההורים רוצים בטובת ילדיהם. כשהילד מבין שהוריו רוצים בטובתו, הוא מתחיל לראות את הקשר ביניהם באור שונה.

הרעיון המרכזי כאן הוא הפער בין הרצוי למצוי. לא פעם, הפער הזה מתפרש בצורה מוטעית – כאילו הרצוי הוא חלום רחוק והמצוי הוא המציאות היחידה. אבל האמת היא שהרצוי הוא העיקר, והוא הבסיס לקשר. מה שההורים רצו וניסו להעניק לילדיהם משפיע עמוקות יותר מכל קושי, כעס או אכזבה שהתבטאו בפועל.

להסתכל על הנקודה הפנימית

כשהילד מצווה לכבד את הוריו, המסר העמוק הוא שעליו להסתכל על הרצון הפנימי של ההורים. כיבוד הורים משמעותו לראות את המאמצים שלהם, את כוונתם הטובה, ולהתמקד במה שהם רצו להשיג. יש להתעלם מכשלים שנעשו מתוך קושי, כעס או שגגה, ולהתמקד בעיקר – בכך שהוריו רצו בטובתו.

גם כאן יש למחנך תפקיד חשוב: עליו לעזור לתלמידיו להגיע להבנה הזו, ללמד אותם להכיר בערך הרצון הטוב של ההורים ולהוקיר אותו.

כשילד מתבונן על הוריו ומבין את הרצון האמיתי שלהם, הוא מסוגל להתעלם מכל מה שלא הסתדר בדרך. המיקוד ברצון הזה הוא הכבוד להורים. זו התבוננות

אמורים להיות השיקוף הקרוב ביותר לרצון האלוקי בטובתו של האדם.
מהכאב אל התבונה

המפתיע הוא שכמה זמן אחרי אותה שיחה, נודע לי שהחיים של אותו יהודי השתנו לגמרי. אותם קשיים שליוו אותו במשך שנים פינו את מקומם לחיים הרבה יותר פשוטים וזורמים. זה היה מדהים עד כמה שינוי התפיסה שלו, מעבר מהמיקוד בכעס על הוריו להבנת הרצון העמוק שלהם בטובתו, שינה את עולמו.

האחריות שלנו: לראות את ההורים באור הנכון

אומנם בחיים לא תמיד פשוט לראות את ההורים באופן הזה. לעיתים קרובות הכעס והקושי מעוורים אותנו. אבל כאן נכנס התפקיד שלנו – להאיר את המקום הזה עבור עצמנו ועבור אחרים.

כילדים, יש לנו אחריות להתאמץ לראות את הורינו באור הזה. זו משימה לא קלה, אבל היא הכרחית. ילד שמצליח להתמקד ברצון העמוק של הוריו בטובתו, ולא רק בקשיים או באכזבות, מצליח להעניק להם כבוד אמיתי.

חשוב להחדיר לתודעה: כל מה שלא משקף את הטוב שהורינו רצו עבורנו – זה לא באמת "ההורים שלי". המיקוד צריך להיות ברצון שלהם בטובתנו, כי זה המקום שבו טמון כוחם האמיתי.

הברכה שבכיבוד הורים

כאשר ילד מתאמץ לראות את הוריו בצורה כזו, הוא לא רק מעניק להם כבוד, אלא גם מאריך את ימיו ומביא לעצמו טוב

שמאפשרת לראות את ההורים באור חיובי ומחזקת את הקשר איתם.
העוצמה של כיבוד הורים

לעיתים סיפור אחד מצליח להאיר רעיון גדול בצורה ברורה. אספר לכם מקרה שקרה לי:

פעם חייתי לאוטובוס ליד אחד היישובים, ויהודי שעבר שם עצר והציע לי טרמפ לירושלים. במהלך הנסיעה הוא שיתף אותי בקשיים רבים בחייו. זו הייתה שיחה פתוחה וכנה, שנגעה בנקודות עמוקות מאוד. למרות שלא הכרנו היטב, נוצר בינינו חיבור מידי.

במהלך השיחה, שאלתי אותו על ההורים שלו, ודיברתי איתו על הרעיון שמה שמכביד עליו הוא התמקדות במה שהיה, במה שהוא רואה כטעויות של הוריו כלפיו. אמרתי לו שהקושי שלו נעוץ בכך שהוא מתמקד במה שקרה בפועל ("המצוי") ולא במה שהוריו רצו עבורו ("הרצוי").

הסברתי לו שרצונם של ההורים חזק ומשמעוטי הרבה יותר ממה שקרה בפועל. הוכחתי לו זאת בכך שציינתי שהוא כבר בן שישים, ועדיין חוויות מילדותו – מה שאביו אמר לו כשהיה בגיל שמונה או עשר – ממשיכות ללוות אותו. חשבתי בקול: "אם עברו חמישים שנה, למה אתה לא מצליח לשחרר את זה?"

התשובה פשוטה: יש שני אנשים בעולם שהתפקיד המוגדר שלהם הוא להמחיש לך שה' רוצה בטובתך – ההורים שלך. כשהקשר הזה נפגע, קשה מאוד להתנתק מהתחושה החסרה הזו, כי הם

ושפע. זהו הכוח שבכיבוד הורים: שינוי
התפיסה מביא לא רק שלוה נפשית, אלא
גם קשר עמוק ומשמעותי שמחזק את
יסודות החיים כולם.

לימוד החסידות בדורנו

התוועדות חג הגאולה – י"ט כסליו

דבר נחמד שמרחף מלמעלה^ה. לכן בשביל שתשרה רוח טומאה האדם צריך להרע לעצמו.

כיוון ש"מרוכה מדה טובה ממדת פורענות" ר' עקיבא למד בקל וחומר ל"מרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה". צריך לומר שלגבי הרוח טהרה ההרעבה היא לא רצון להרע לעצמו, אלא כמו שכתוב (עמוס ח, יא) "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'". אפשר לומר שהקל וחומר של רבי עקיבא כבר לא חשוב משום ש"עונותינו גרמו לנו" שלא יהיה קל וחומר, אך זה לא כ"כ נראה הפשט כאן. נראה שכן היה חשוב לר' עקיבא להגיד "תדע לך שאם אתה מרעיב את עצמך אמורה לשרות עליך רוח טהרה מקל וחומר"^ה, וכמו שנסביר.

הגמרא הוא בכה עוד לפני שאמר "שעונותינו גרמו" אלא כבר באמירת הקל וחומר, וצ"ל שהבכי כאן של ר' עקיבא הוא דומה לבכי שלו כשהוא היה קורא שיר-השירים (כמסופר בזוהר (מדרש הנעלם, ח"א, בראשית צח:) שכשר' אליעזר לימד אותו את סודות שיר השירים "לא יכיל למסבל רבי עקיבא וארים קליה בבכייתא וגע'"), שזה היה בכי של ענג ולא של צער (כמובא בשבלי הלקט סימן צג: "באגדה. ר' עקיבא היה יושב ובוכה בשבת אמרו לו תלמידיו לימדתנו רבינו וקראת לשבת עונג אמר להם זה עונג שלי". והסביר הט"ז או"ח רפ"ח ב' "שמרוב דבקתו בהקב"ה זולגים עיניו דמעות, שכן מצינו בר"ע בזוהר חדש (ונראה שהכוונה למה שציטטנו קודם ממדרש הנעלם)), כך מסתבר לומר גם מכת הגמרא בסוף מכות שהובאה בהערה לעיל, שרואים שר' עקיבא צוחק אפילו כשעל פניו נראה שיש חורבן מצער.

א. "ונבאו בניכם ובנותיכם"

צמיחת התושבע"פ – מתוך הרעב לדבר ה'

"ודורש אל המתים" זה המרעיב עצמו והולך ולן בבית הקברות כדי שתשרה עליו רוח טומאה. וכשהיה רבי עקיבא מגיע למקרא זה היה בוכה, ומה המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טומאה שורה עליו רוח טומאה, המרעיב עצמו כדי שתשרה עליו רוח טהרה על אחת כמה וכמה, אבל מה אעשה שעונותינו גרמו לנו שנאמר "כי אם עונותיכם היו מבדלים ביניכם לבין אלהיכם" (סנהדרין סה:).

נראה שהצורך להרעיב את עצמו כדי שתשרה רוח טומאה קשור באופן כללי לתפיסה של הטומאה. בטומאה תופסים שהרע הוא ממשי ותקיף, והטוב הוא איזה

על פי התוועדות י"ט כסליו תשפ"ב

^ה לכן נביאי הבעל היו פוצעים את עצמם "בְּתַרְבֻּחַת וּבְרִמְחִים עַד שֶׁפָּן דָּם עֲלֵיהֶם" (מלכים א יח, כח) כדי לקבל נבואה (והארכנו על כך במ"א).

^ה תוספתא סוטה רפ"ד, יומא עו., וראה במכות ה: וברש"י שם שכן היה דורש ר"ע.

^ה ונראה שעצם זה שעפ"י קל וחומר ראוי שתשרה עליו רוח טהרה זה כבר מספיק לר"ע כמו שמצינו בגמ' בסוף מכות שר"ע היה מצחק כששמע "קול המונה של רומי" משום שהיה לו קל וחומר, שאם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה.

^ה כך גם משמע מהביטוי "אבל מה אעשה שעונותינו גרמו לנו", [שנראה קצת בדבריו שכאילו לא כ"כ מפריע לו ש"עונותינו גרמו לנו" אלא הוא רק בא להצדיק את המצב ולומר שאין מה לעשות]. ומה שהוא בכה, בפשט

חכם הוא בעצמו השכינה, אם להדבק בשכינה אי אפשר אז איך אפשר להיות השכינה בעצמה?

ההסבר הוא שאמנם אנחנו חושבים שאי אפשר להידבק בשכינה, אבל הקב"ה אומר לנו שהוא בעל הבית והוא קובע והוא אומר שאפשר. שאלת הגמרא "וכי אפשר לאדם לדבק בשכינה" לא באה להגיד שלכאורה אין אפשרות לקיים את המצווה הזאת, אלא היא באה לומר שהדבקות הזאת היא לא הגיונית וממילא היא לא יכולה להיות משהו שהאדם מייצר אלא רק הקב"ה יכול לעשות את זה,¹⁰ מי שלא שם לב שמצידנו אין אפשרות לידבק בשכינה הוא לא מבין עד כמה הקב"ה מסתכל עלינו כחלק ממנו ממש פשוטו כמשמעו אלא הוא סבור שהדבקות בה' היא לא כפשוטו עד כדי כך. רק ת"ח ששואלים את השאלה הזו ושמים לב שזה בכלל לא הגיוני, רק הם מבינים עד כמה אנחנו באמת דבוקים בה'. לכן המצווה היא בעצם להידבק בתלמידי חכמים שהם יודעים לשאול את השאלה הזו ובכך לשים לב לדבקות שה' מדביק אותנו אליה.

כך זה גם לגבי הקל וחומר של ר' עקיבא שהזכרנו בהתחלה, רק אם אני שם לב שיש קל וחומר אלא שהעוונות גרמו שאין רוח הקדש אז אני בעצם מבין עד כמה הקב"ה רוצה לנבאות אותי, והרצון הזה של

לכאורה זה לא טוב שהעוונות גרמו שלא תהיה נבואה, היינו מעדיפים שלא יהיו עוונות ותהיה לנו נבואה. ננסה להסביר מדוע בכל זאת יש יתרון במצב הנוכחי.

כדי להסביר את זה נביא את דברי הגמרא (כתובות קיא:): לגבי מצוות הדבקות בה': "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום" (דברים ד, ד) וכי אפשר לדבוקי בשכינה, והכתיב "כי ה' אלהיך אש אוכלה" (שם כד) אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה. כיוצא בדבר אתה אומר "לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו" (שם ל, כ) וכי אפשר לאדם לידבק בשכינה, אלא כל המשיא בתו לתלמיד חכם והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה.

הגמרא הזאת מאוד פלאית. קודם כל עצם השאלה, הקב"ה מצווה אותנו "לדבקה בו" וחז"ל אומרים שאי אפשר לקיים את זה, לא מצאנו בחז"ל קושיות כאלה. דבר שני – הגמרא כאן בעצם אומרת שמי שדבק בת"ח הוא מקיים בזה מצוות "לדבקה בו", כלומר שהת"ח הוא הקב"ה ובו צריך לדבוק! התירוץ כאן יותר קשה מאשר הקושיא, הקושיא היתה שאי אפשר להדבק בשכינה, והתירוץ הוא שהתלמיד

אלא בא לתאר את המציאות, שאנחנו דבקים בה', ולאחר שהסיקה שזה לא תלוי בנו היא באה לדרוש זאת על הפסוק שמדבר על אופן קיום המצווה].

¹⁰ [א.ה. ונראה שמשום כך הגמרא הקדימה לדרוש קודם את הפסוק "ואתם הדבקים" שלא מצווה לעשות משהו

הקב"ה לא נאבד אלא הוא פשוט נהיה מותאם לכלי המצומצם שיש לי.

ר' עקיבא חי אחרי שפסקה הנבואה, [ובדורו נחרב בית המקדש השני ואפשר לומר שכבר לא היה שום ביטוי במציאות לנוכחות ה' בעולם]. לכן הרעב של ר' עקיבא "לשמוע את דברי ה'" היה מאוד גדול, והרעב הזה הביא לכך שהקב"ה התגלה באופן אחר, מכח הרעב הזה ר"ע פיתח את כל התורה שבע"פ וכמו שנסיביר.

תושבע"פ – אנחנו נותני התורה

זה שאין נבואה אבל יש תורה שבעל פה זה בעצם אומר שבמשך הרבה דורות הקב"ה נתן תורה וכעת אנחנו אלו שנותנים תורה. וכמו שרואים במימרא אחרת של ר"ע (מובא בפסחים כב: ועוד): "שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתים שבתורה. כיון שהגיע ל'את ה' א-להיך תירא' - פירש. אמרו לו תלמידיו: רבי, כל אתים שבתורה שדרשת מה תהא עליהן? אמר להם: כשם שקיבלתי שכר על הדרישה כך אני מקבל שכר על

הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ודרש: 'את ה' אלהיך תירא' – לרבות תלמידי חכמים." כשר' עקיבא לומד על תלמיד חכם מהמילים "את הוי'" הוא בעצם מציב את התלמיד חכם כמי שהקב"ה מתגלה דרכו, התלמיד חכם כאן הוא נחשב טפל"א לקב"ה וחלק ממנו, כלומר הוא לא נחשב לחלק ממקבלי התורה אלא הוא נחשב חלק מנותן התורה²², כשת"ח אומר תושבע"פ הוא בעצם נותן תורה. לכן כמו שצריך לירא מהקב"ה כך צריך לירא מתלמיד חכם, ואם אתה ירא מתלמיד חכם אתה בעצם ירא מהקב"ה. וכמו שהיראה כלפי הקב"ה צריכה להיות עד אין סוף, כך גם היראה מתלמידי חכמים, זה שה' מתגלה דרך תלמידי חכמים שהפכו להיות נותני התורה זה גורם שתהיה יראה עד אין סוף גם כלפיהם. לכן הדרשה הזאת של ר' עקיבא היא חידוש מאוד נועז, עד ששמעון העמסוני פרש ולא היה מוכן ללמוד כך, לא היה מסתבר לו שיכול להיות שיש צורך לירא מתלמידי חכמים עד כדי כך, אך כך ר"ע דרש²³.

הביאה בהקשר לדרשת הפסוק "את בשרו" שדרשו "את הטפל לבשרו", וכמו שהסביר רש"י (סוכה ו. ד"ה "את הטפל") שטפל היינו דבוק.

²² כמו שהגמרא (ירושלמי חגיגה ב, ה) אומרת על ר' יהושע ור' אליעזר שהיו עוסקים בתורה "והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני", שהלשון שם היא "נתינתן" ולא "קבלתן". ועיין בלקוטי תורה דרושים לשמ"ע פא, ג לגבי מה שמבכרים "נותן התורה" בלשון הווה.

²³ מכל אותם 'אתים' שהיה דורש שמעון העמסוני לא נשאר הרבה. כל אותם 'אתים' שכן נשארו הם רק בזכות "את ה' אלקיך תירא" שדרש ר' עקיבא. כל מה ששמעון העמסוני דרש כל הימים היה רק כדי להגיע לפסוק הזה, כדי שיבוא ר' עקיבא וידרוש.

¹ דבר שגור הוא בספה"ק שר' עקיבא הוא היה במובן מסויים המייסד של התורה שבע"פ, כך מסביר אדה"ז (ת"א בראשית ו, ג) את דברי הגמרא במנחות (כט: שר"ע היה דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות (שהכוונה שחידש את התושבע"פ שעל ידה ניתן לדרוש תלי תילים של הלכות). ומתאים לדברי חז"ל (סנהדרין פו.) "סתם מתניתין רבי מאיר סתם תוספתא רבי נחמיה סתם ספרא רבי יהודה סתם ספרי רבי שמעון וכולהו אליבא דרבי עקיבא". והארכנו בכמה מקומות להסביר מה השתנה בלימוד התורה מזמן ר' עקיבא.

²⁴ [א.ה. נראה שהדרשה כאן היא מכך ש"את הוי'" פירושו כמו "את מי שטפל להוי'" (כמו שדרשו בכמה מקומות, כמו ברכות לו: לגבי "ערלתו את פרי" ועוד, וגם דרשה זו עצמה של "את הוי' אלקיך תירא" הגמרא

אם אני לומד תורה כדי להתייחר אז זה באמת סם המוות (תענית ז'. ובתס' שם ד"ה "וכל"), זה ממש חוצפה לבוא ולהגיד מה צריך לעשות, וכי אתה בעל הבית על הקב"ה?! אתה יכול לדבר בשמו?! מי אתה בכלל?! זה איום ונורא. אך אם אתה ירא שמים אתה באמת מבין שזה חוצפה גדולה אבל מה אני יכול לעשות, אני באמת חשבתי שאני לא אמור ללמוד תורה, זה לא הגיוני שאני יוכל ללמוד תורה, אני חשבתי שאי אפשר לידבק בשכינה (כמו שאמרנו קודם) אבל הקב"ה אמר שכן, אז בסדר, אנחנו עושים מה שהוא אמר לנו, הקב"ה ניצח.

ככל שיש יותר יראה כך הקב"ה נמצא יותר בתורה (עיין בסו"פ כג בתניא), מבחינה מסויימת היראה היא התורה בעצמה,¹⁰ ככל שאני מבין יותר שבאמת ה' מדבר פה זה עצמו גורם לכך שה' נמצא בתוך זה. ככל שאני מרעיב את עצמי יותר כך הקב"ה יותר נמצא בתוכי, קל וחומר מהסטרא אחרא.

אפשר לומר שבדורות הקודמים כיוון שהם היו אנשים יותר גדולים והם היו יותר קרובים לזמן הנבואה לכן הרעב שלהם

בד"כ חושבים שלימוד תורה פירושו נסיון לחשוב מה הקב"ה אמר ובכך בעצם לקבל יותר טוב את התורה, אך לאמיתו של דבר כשאדם לומד תורה הוא מחליט מה הקב"ה אומר ובכך הוא בעצם נותן תורה ולא מקבל. לימוד תורה אינו כמו לימוד מדע בו האדם מנסה להבין את המציאות הקיימת, בלימוד תורה האדם מחדש את התורה ומה שהוא חושב זה התורה, כמו שחז"ל אומרים (תנא דבי אליהו רבא פרשה יח, וכע"ז בכמה מקומות) "כל תלמיד חכם שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה, הקדוש ברוך הוא יושב כנגדו וקורא ושונה עמו".¹¹

כשאני לומד דיני ממונות או הלכות שבת ופוסק הלכה יש בכך חידוש עצום. אני בא ואומר שהקב"ה אומר כך וכך, מניין לי? הרי אני לא נביא, איך אני יודע? כל ילד קטן בחיידר כשהוא לומד תורה הוא בעצם אומר מה ה' רוצה, מניין לו? הרי הוא לא נביא, אולי אנחנו רגילים לכך אז אנחנו לא קולטים את גודל החידוש אך זה באמת חידוש עצום שאפשר ללמוד את התורה שבעל פה ולחדש חידושים.

שלו יושב ברצינות ובאמת ינסה לחשוב מה כוונת רב אשי, ויעשה זאת מתוך כוונה לקיים בזה את מה שה' ציווה אותנו ללמוד תורה, ומתוך אמונה שה' רוצה שאני אחשוב בתורה ויאמר מה שנראה לי – אף שהמסקנות שלו בוודאות לא נכונות במציאות, בכל זאת אם מצידו הוא באמת חושב את מה שהוא אומר אז מה שהוא לומד נחשב דברי תורה לכל דבר ועניין.

¹⁰ כמו שהגמרא אומרת (שבת כג:) שמי שירא מתלמידי חכמים הוא בעצמו יהיה תלמיד חכם.

¹¹ כך הוא גרר המצוה: אם חוקר הסטורי למשל יעשה עבודת מחקר מה רב אשי אמר בנושא מסויים, אף אם הוא יגיע למסקנות נכונות, בכל זאת כל עוד הוא לא חושב שהקב"ה "חותם" על מה שהוא אומר, כל עוד הוא מתייחס אל דבריו כאל מחשבות שלו בעלמא ולא כאל דיבור בשם ה' – אין לזה שום דין של לימוד תורה, לא מברכים על זה ברכת התורה, מותר לדבר על זה במבואות מטונפות, ומה שהוא כתב אינו טעון גניזה. לעומת זאת אם ילד קטן שלא מבין שום דבר מהחיים

היה יותר גדול, אבל יש גם צד לומר להיפך, שככל שעובר הזמן ואין לנו נבואה הרעב שלנו הרבה יותר גדל, וממילא הקל וחומר יותר גדול וממילא התשוקה של ה' לנבא אותנו יותר גדולה.

י"ט כסלו – חוגגים את היכולת לדבר בענייני אלוקות

י"ט כסלו זהו יום מיוחד בו חסידים חב"ד (אפשר לומר במובן מסויים אפי' יותר מהאדה"ז) החליטו לחגוג את היכולת לדבר בענייני אלוקות^{טז}, וקבעו את היום הזה כיום שמכוחו אפשר להגיד שיש אלוקות בתוך המציאות הנמוכה שבה אנחנו חיים. יש סיפור מאוד יסודי בהקשר של י"ט כסלו (מובא במגיד דבריו ליעקב הוספות אמרות קדש רמו), נספר אותו בקצרה:

כשהמגיד ממעזריטש הסתלק (זה קרה ג"כ בי"ט כסליו) עשו התלמידים הגרלה מי יזכה בטהרת כל אבר שלו ואדה"ז זכה בטהרת הראש, אדה"ז כותב על כך "נרעדתי אז מגודל הזכות ונפחדתי מאימת הדין והקטרוג ח"ו, והרגשתי חלישות הדעת ביראה ופחד מחבריי" (קשור ליראה שדיברנו עליה קודם), ובעודו דואג הוא נזכר שפעם הרב המגיד קרא לו וביקש ממנו שיספר לו מה התרחש בזמן שהוא ישן. אדה"ז סיפר שבאותו זמן שהרב המגיד ישן ר' פנחס מקוריץ מצא שני דפים של דברי תורה מהרב המגיד מתגוללים בחצר לרוח היום, באופן כללי ר' פנחס התנגד

לשיטת המגיד לדבר סתרי תורה בפרסום, וכשהוא ראה את הדפים האלה הוא הקפיד על כך (הקב"ה זימן שלביקורת של ר' פנחס יהיה על מה לחול). אדה"ז אמר לרב המגיד שכדי להסיר את הקפידא מר' פנחס הוא סיפר לו משל על בן המלך שהיה מאוד חולה והרופאים אמרו שהתרופה היחידה שיכולה לעזור היא לקחת את האבן הכי יקרה שיש בכתר המלך ולשחוק אותה במים ולתת לילד לשתות. בנתיים שהתעכבו עם זה, המצב של בן המלך התדרדר עד כדי כך שכבר הרופאים אמרו שגם אם ישפכו את מי הרפואה לתוך פיו, ספק אם בן המלך יקבל אותם ויכול להיות שהאבן היקרה מכתר המלך תלך לאיבוד בלי תועלת. כשהמלך שמע את ההתלבטות הוא אמר שיעשו מיד את הרפואה אפילו שזה רק ספק, באמרו "יקר הוא כתר המלכות שהוא עטרת תפארת לעושיה וכבוד נעלה לנושאו, והאבן היקרה היא נזר העטרה המכתירה, אבל כל זה הוא כאין וכאפס לגבי מהותו ועצמותו של בן המלך אשר כדאי שישחקו את האבן היקרה אפילו על הספק, פן ואולי תגיע טפה אחת לתוך פיו של בן המלך וירפא מחליו". אדה"ז סיפר שכשהוא גמר את המשל אמר ר' פנחס: "צדקת בדברך, והוא לימוד זכות על השיטה לומר דברי תורה ברבים, ואשרי הרב שיש לו תלמידים כאלו". כשאדה"ז סיפר את כל זה לרב המגיד, ענה לו הרב המגיד "הצלחתי, כי בשנתי ראיתי קטרוג גדול ר"ל עלי ועל כל

^{טז} זה כמה ימים לפני חנוכה, שעניינו הוא חגיגה של התושבע"פ, כמבואר בספה"ק.

בעצם אומר שהמלך חשוב בגלל המלכות שלו, בגלל ההתפשטות שלו, בגלל הכבוד וההדר שלו, ולא בגלל העצם שלו, אך בן המלך קשור לעצם שלו.

בלי שהבן מלך יגיד לשחוק את האבן היקרה אפשר לחשוב שהמלך הוא חשוב רק בגלל החשיבות שהכתר נותן לו, אך בכך שבן המלך רוצה שישחקו בשבילו את האבן הכי חשובה בכתר הוא בעצם אומר שהמלך מייצר את החשיבות של הכתר ולא הכתר את חשיבות המלך. לכן המלך מסכים לשחוק את הכתר, הוא אומר "אנשים חושבים שהכתר עושה אותי מלך, ואני אומר כמו הבן שלי שאני הוא זה שעושה את הכתר".

במשל זה נראה קצת חידוש, משום שהרבה פעמים לוקחים בן אדם למינוי שלא מתאים לו, ובזכות המינוי הוא נהיה כזה, ואז באמת הכתר גורם לחשיבות של המלך ולא להיפך. אבל זה לא מלך אמיתי. מלך אמיתי זה מישהו שהעצם שלו מייצר את המלכות ולא המלכות מייצרת אותו.¹⁷ ואת זה מגלה הבן של המלך, השרים מרגישים

תורת מורי הבעש"ט, ובין כך ראיתי אותך עומד וטוען ומלמד זכות ודברייך נתקבלו וזכיתני ואת תורתי ותורת מורנו הבעש"ט". אחר שאדה"ז נזכר בכל זה הוא הבין שבזכות הסיפור הזה הוא זכה בטהרת הראש, אמנם בסופו של דבר מרוב יראה אדה"ז הציע שהרב המגיד יטבול את עצמו וכך הוה (כך מובא בספר 'בית רבי').

בעבר הסברנו באריכות שאם התרופה למחלה של בן המלך היא לשחוק את האבן הכי יקרה של המלך ולתת לו כנראה שהמחלה של בן המלך קשורה לכך שלא ברור לו האם העיקר אצל המלך זה אהבתו לבנו או שהעיקר אצלו זה המלכות שלו. כל הרופאים (שהתקשו למצוא תרופה) מסתכלים על המלך כאדם גדול וחושבים שהבן סתם משגע לו את השכל, במקום שיהיה עסוק בדברים חשובים, אך בן המלך אומר "לא מעניין אותי המלכות סתם, אני רוצה את עצם המלך", הוא רוצה שישחקו את האבן ויגרמו לכך שהיא תהיה משהו שהוא יכול להכיל בתוכו. מי שאומר שצריך להשאיר את האבן בגודל שלה, הוא

זה ש"הסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה דעתן שהוא אדוניהם והם לו עבדים", כלומר שהם מתייחסים אליו כאילו הם הרכוש שלו והוא הבעלים שלהם. כלומר מלך זה אחד שהאישיות שלו עומדת בפני עצמה וכל השאר בטלים אליו וחלק ממנו. ההלכה אומרת שצריך להשתחוות לפני המלך בפישוט ידיים ורגליים (רמב"ם מלכים ב, ה), ההשתחוואה באה להגיד "הרי אנחנו חשובים כמתים אם לא תרים אותנו". אם עצם החיים תלויים במלך פירושו של דבר שכל המדינה מסתובבת סביב המלך ונערכת ביחס אליו, מה שהוא קובע כחשוב הוא נהיה חשוב ומה שהוא קובע כלא חשוב הוא נהיה לא חשוב (וכך הוא נותן תוקף וחשיבות למטבעות), לכן מבחינה מסוימת אפשר לומר שהוא מייצר את כל המלכות].

¹⁷ [א.ה. הערה קצרה כדי להבין עניינו של "עצם המלך": בשטחיות אפשר לחשוב שההגדרה של "מלך" היא מי ששולט על העם, אך זה לא מדויק, זה אמנם נפק"מ מכך שהוא מלך שתוצאה מכך יש לו יכולת שלטון וכפיה אך אין זה עצם הגדרת המלך, שהרי אם אחד שהוא לא מלך בעצם הוא מתחיל לשלוט על אחרים אז הוא סתם שודד וגזול וכמו שכתב הרמב"ם (הל' גזלה ה, יח) "במה דברים אמורים [שדין המלך דין הוא ואינו כגזול] במלך שמטבעו יוצא באותן הארצות שהרי הסכימו עליו בני אותה הארץ וסמכה דעתן שהוא אדוניהם והם לו עבדים אבל אם אין מטבעו יוצא הרי הוא כגזול בעל זרוע וכמו חבורת ליסטים המזוייגין שאין דיניהן דין וכן מלך זה וכל עבדיו כגזול לכל דבר", א"כ מה שמגדיר את המלך כמלך הוא לא זה שיש לו יכולת לשלוט על המדינה אלא

שהמלך הוא גדול בגלל שהוא שולט על מדינה גדולה, אבל בן המלך אומר שכל המדינה היא כלום בשביל המלך, להיפך, המלך הוא זה שמייצר את המדינה.

הנמשל הוא ברור: המלך זה הקב"ה, בן המלך זה אנחנו עם ישראל, הכתר הוא התורה והאבן היקרה שבכתר זה רזי התורה. והקב"ה מוכן שישחקו את האבן ו"יורידו" את רזי התורה על צד הספק שאולי יכנס קצת לפיו של בן המלך והוא יחיה. מה שמרפא את הילד זה דווקא שישחקו את הרזי תורה אף שהם הדבר היקר ביותר, ויהפכו אותם למשהו זול שאנחנו יכולים להבין.

לדוגמא: אם אני לומד על המושג "שעשועי המלך בעצמותו" (מהספר עמק המלך, שמוסבר רבות בחסידות) שהקב"ה יכול לענג את עצמו, אז בכלל לא ברור מה זה עשה ליראת שמים שלי, אולי קלקלתי. ברגע שמדברים על העצמות זה מקטין את כל סדר ההשתלשלות ושוחק בעצם את כל תורת הקבלה. הרי אלו סודות שלא מדברים עליהם. אבל אנחנו מדברים מזה והופכים את זה למשהו פשוט והדפים מתעופפים באוויר.¹¹

כשאני יושב ולומד נגלה, נכון שאני בן מלך וקשור למלך עצמו, אני יוצא מנקודת הנחה שיש קב"ה ולכן אני לומד תורה, אבל מה שאני עושה כשאני לומד זה לדון על המציאות, כלומר אני דן רק על

ההתפשטות שלו על המדינה ולא עליו בעצמו. לא רק בדיני ממונות ובמצוות שבין אדם לחבירו זה כך (שבהם המציאות היא זאת שגם מזיקה אותי לדון) אלא אף במצוות שבין אדם למקום כמו שבת וכדו' הדיון הוא קשור תמיד לפרטים במציאות. אמנם אני מדבר על מה ה' רוצה מהמציאות ולא על המציאות מצד עצמה אך סוף סוף מה שאני עסוק בו זה מה שנראה לי במציאות ומה שנראה לי שה' נתן בתורה. אך כשאני לומד רזי תורה אני בכלל לא דן על המציאות אלא רק על הקב"ה בעצמו, אני בעצם אומר שכל המלכות היא רק התפשטות של המלך וכל המציאות היא רק הגילוי שלו.

מה ששוחקים זה רק את האבן הכי יקרה, אך את שאר האבנים לא שוחקים. כשלומדים גמרא זה לא שוחק אותה, אם משהו לומד גמרא בצורה כזאת שהוא חושב שהוא יכול להיות כמו אחד מהראשונים מהאמוראים או מהתנאים זה סימן שהוא פשוט לא קלט את החומר, כי זה לא בנוי באופן כזה. חוקר באוניברסיטה שלא מבין את המשקלים ואת ההיררכיה המובנית בספר הוא בעצם לא קולט את ההגיון הפנימי של הספר. אפילו כשלומדים קבלה ודנים בכתבי האר"י אף אחד לא מעלה בדעתו שהוא כמו האר"י ושהוא יכול לחלוק עליו, לומדים את מה שכתוב ולא ממציאים. אבל כשמדברים על הקב"ה

נעלים ועלולות להזויל אותם. הפחד מלשחוק ולהזויל את סודות התורה גורם שגם כששומעים את מה שאנחנו מדברים לא מצליחים להבין, מתקשים להאמין שמכוונים לכך ברצינות.

¹¹ לכן במקומות אחרים, שלא כמו אצלנו, לא כל כך מדברים על הקב"ה בצורה כזאת פתוחה, זה לא שייך, ובטח לא על דרשות כאלו שלוקחות את הדברים הכי

בעצמו, שם כבר לא שייכת שום היררכיה, כל אחד אומר את מה שבלבו ואין בזה שום כללים.^ט

העזות באמירת רזי תורה

כל זה קשור למה שאמרנו קודם שמהגמרא יוצא שהתלמיד חכם הוא הנותן של התורה, המשל כאן בא להגיד שהתלמיד חכם הוא ההמשך של המלך בעצמו ברמה כזאת שלא רק שהוא נותן את חלק הנגלה של התורה (שזה כמו החוקים שלו וההתפשטות שלו על העם) אלא הוא נותן גם רזי תורה^כ (שזה כמו האבן הכי יקרה שבכתר המלך), היכולת לתת את רזי התורה מגלה בעצם שהתלמיד חכם הוא ממש חלק מהמלך^{כא}, אם קודם כשדיברנו על חלק

^ט אמנם אפשר לומר שבמדה מסוימת ברגע ששוחקים את האבן הכי יקרה אז כבר כל הכתר נשחק, אבל בסופו של דבר עיקר השחיקה נעשית באבן הכי יקרה.

^כ בעבר דיברנו על כך שנראה בגמרא בחגיגה (יד:): שבתורת הסוד העיקר זה לא האם קיבלת מאחרים אלא העיקר הוא האם אתה הרצת לאחרים ואחרים קיבלו ממך (ואולי משום כך נוהגים לקרוא לבעלי הסוד "מקובלים" ולא "מקבלים"). [נשאלה: כשרב פוסק הלכה אני מבין שבמובן מסויים באמת הוא מחליט מה הקב"ה אומר, אך כשמקובל אומר רזי תורה הוא לא מחליט מה הקב"ה אומר, אלא הוא פשוט באמת רואה דברים, כמו האר"י הקדוש] כתוב (ראה בהקדמת ספר חרדים, תנאי המצוות, התנאי הרביעי, וכ"ה בשל"ה מסכת יומא דרך חיים תוכחת מוסר רלט: ואילך, ושם בעשרה מאמרות מט. ונתבאר בהרחבה במאמר ד"ה "יספו ענוים בהוי' שמחה") שהאר"י אמר "שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוח הקדש" זה היה "בשכר שהיה שמת בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית...מרום כל מיני תענוג שבעולם". למה הוא כל כך שמח? ניתן לזה דוגמא: אם אני מבקש ממך לעשות משהו זה קצת יותר חשוב לך מאשר אם סתם מישהו היה מבקש (כך ה' עשה שאני יהיה כאן כאילו הרב ואתה התלמיד), אם היה בא צדיק גדול ומבקש זה היה הרבה יותר חשוב לך, נכון? עכשיו אם הקב"ה בעצמו היה מבקש ממך לעשות משהו היית מרוב התרגשות מסתובב ברחובות ומספר לכולם. האמת היא שהקב"ה עושה את זה כל הזמן עד כדי כך שאנחנו כבר

הנגלה של התורה אמרנו שלכאורה זו חוצפה גדולה להגיד מה הקב"ה רוצה, אז לגבי רזי תורה על אחת כמה וכמה, אין גבול לעזות ולחוצפה של מה שאנחנו דנים בו.

אבל זה לא נגמר. החוצפה שלנו כביכול, העזות שלנו ללמוד תורה הולכת וגדלה עם השנים. הרעב גדל עם השנים "לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'", "אנחנו רוצים לדעת שזה דברי ה', שה' מדבר כאן. יש לי רעב לומר שכשאני מדבר דברי תורה אז אני לא רק רוצה להגיד שבדיני ממונות ה' נתן לי רשות לדון, אלא אני רוצה לדעת שאני ממש אומר דבר ה'. כמו שחז"ל אומרים בהקשר לפסוק הזה (שבת קלח:): "דבר ה' זו הלכה,

מתרגלים, אנחנו אומרים "בסדר אז הוא אמר". אבל האר"י כן שמח מזה מאוד מאוד. כלומר האר"י הקדוש חשב שמה שכתוב בתורה זה באמת ה' אומר, אם הוא לא היה חושב כך לא היה אפשר לגלות לו רזי תורה, אם למשל היו מגלים לי את כל רזי התורה שגילו לאר"י הייתי חושב שזה סתם דמיונות. גילו את כל הזרים האלו למישהו שחושב שזה לא דמיונות. ולכן כמה שאתה אומר שהאר"י ראה דברים סוף סוף זה החלטה שלו ללכת על זה ברצינות. זה שהוא באמת האמין למה שהוא ראה, זה לא מובן מאליו, ככל שהוא האמין יותר הוא ראה יותר, וככל שהוא ראה יותר הוא היה צריך להאמין יותר בשביל שיתגלה לו יותר. כך זה גם אצלנו, ככל שאנחנו מאמינים יותר אנחנו רואים יותר, אפילו כשתלמד את כתבי האר"י או את מאמרי החסידות, ככל שתאמין יותר אתה תראה שם יותר. בכל התורה זה בעצם כך, כך היא התורה שבעל פה.

^{כא} מסופר בירושלמי בסנהדרין (א, ב): "בראשונה היה כל אחד ואחד ממנה את תלמידיו, כגון רבן יוחנן בן זכאי מינה את רבי ליעזר ואת רבי יהושע, ורבי יהושע את רבי עקיבה, ורבי עקיבה את רבי מאיר ואת רבי שמעון, אמר ר' ישב רבי מאיר תחילה ונתכרכמו פני רבי שמעון, אמר לו רבי עקיבה דייך ושאני ובוראך מכירין כותך". כלומר ר' עקיבה בעצם בא לומר לו שאמנם ר' מאיר ממשיך אותי בחלק הנגלה, אך אתה ר' שמעון ממשיך אותי בחלק הנסתר וזה גולת הכותרת של הכתר.

מאיך שהיו נאמרים השיחות שלהם. אז אמנם אפשר לומר שבאמת היום שכבר אין מאמרים כאלה אז החסידות נגמרה, אך לפי מה שאנחנו אומרים עכשיו באמת ככל שהדורות יורדים כל רזי התורה והחסידות נהיים יותר ויותר פשוטים.

רזי תורה – הדברים הכי פשוטים בנפש

כתוב (יואל ג, א) שהקב"ה אומר שלעתיד לבוא "אֶשְׁפּוֹךְ אֶת רוּחִי עַל כָּל בָּשָׂר וְנִבְּאוּ בְּנֵיכֶם וּבְנוֹתֵיכֶם וְקִנְיֶיכֶם חִלְמוּת יִחְלְמוּן בְּחֻזֵּיכֶם תְּזַיְנוּת יִזְאוּ", בעבר כשהיתה נבואה הקב"ה דיבר הרבה דברים ותכלית הדיבור היתה כדי שנדע איך לנהוג במציאות, היום כדי לדעת איך לנהוג במציאות אין צורך בנבואה שהרי בשביל זה במשך הגלות נכתבו המון ספרים ויש לנו הלכה ואנחנו יכולים לדעת מה לעשות גם בלי הנבואה. הנבואה שתהיה לעתיד לבוא היא תהיה על עצם הקשר עם ה' והאמונה בו²², מה שיגרום לכך שגם ילדים קטנים יוכלו לדבר בענייני אלוקות וסתרי תורה כמו שהם מדברים על "שניים או חזין בטלית", כל מה שכתוב בכתבי האר"י והחסידות יהיה הפשט הכי פשוט בעיניהם.

שאני אומר מאמר, אני מזדעזע במשך שמונה שעות, והיום לא היה לי כח להזדעזע".

²² זה משהו חשוב היום. הרבה פעמים מחפשים נבואה, בדרך כלל כשאומרים שמחפשים נבואה הכוונה שמחפשים דמיונות, שפתאום יראו כל מיני מראות משונים. לפי מה שאנחנו אומרים אז אמנם בודאי שה' ידבר, אבל מה שהוא ידבר זה את עצמו, כשידברו על מציאות ה' זה יהיה כמו נבואה, ירגישו שה' מדבר בתוכם.

דבר ה' זה הקץ, דבר ה' זו נבואה". מה הקשר בין שלשת אלו? "דבר ה' זו הלכה" זה להגיד שהקב"ה נמצא בכל פרט במציאות, שאנחנו בעצם נותני תורה, אומרים מה ההלכה בכל מקרה במציאות; "דבר ה' זה הקץ" זה להגיד שאנחנו כל כך יכולים להגיד שהקב"ה נמצא בתוך מה שאנחנו אומרים שאנחנו יכולים לדבר על הקב"ה בעצמו, זה הקץ.

אפשר להגיד שבכל שנה אנחנו נהיים יותר חצופים. כשאדה"ז אומר כל מיני דברים בחסידות זה הרבה פחות חידוש ממה שאנחנו מדברים בחסידות, שהרי אדה"ז היה איש גדול וקדוש, אז יותר קל להבין איך הוא יכל לדבר על הקב"ה, אבל ככל שהדורות עוברים וזה יורד יותר למטה לאנשים יותר פשוטים שגם הם מתחילים לדבר בשפה שלהם בענייני אלוקות זה יותר ויותר הופך להיות משהו אנושי פשוט לגמרי.

אפשר אפילו לומר שדווקא בדור שלנו זה נהיה עוד יותר ועוד יותר פשוט בצורה הרבה יותר חזקה. בדורות הקודמים כשהרביים היו אומרים מאמרי חסידות היה להם התפשטות הגשמיות לגמרי הם היו כאילו נעלמים²³, זה משהו אחר לגמרי

²² מסופר (רשימת דברים) שהרבי הרש"ב שלח פעם את הרבי הריי"ץ (כשהוא היה עוד בחור צעיר) לשליחות וביקשו ממנו להגיד חסידות, הוא אמר מאמר. כשהוא חזר לרש"ב הוא אמר שהכל טוב, אבל לפני שאומרים מאמר צריך להיות שמונה שעות רועדים "וארכובותיו דא לדא נקשן" [במקום אחר מסופר (מובא ב"נפלאות בית דוד" עמ' 287 בשם ר' שמואל מנחם מנדל שניאורסון) שבשבת אחת הרש"ב לא אמר מאמר ונימק זאת (בתרגום חופשי) "אני אינני לייבע הויפמן, הוא לוקח הרחת טבק ואומר במשך שלש שעות מאמר חסידות. אבל אני, לפני

אמנם בשביל לראות איך אח"כ זה מתגלה בתוך המציאות איך להנהיג את המציאות שהיא תהיה כלי לדבר הזה, בשביל זה באמת יצטרכו הרבה אנשים. כלומר איך אני מסתכל על התורה מהמקום הזה? את סודות התורה האמיתיים את זה שאין עוד מלבדו כולם ידעו מקטנם ועד גדולם, אך כל אחד יודע באופן שלו ובהסברה שלו, באות שלו בתורה. ואחרי זה צריך מתוך זה לראות איך במציאות באה לידי ביטוי הידיעה הזו. במצוות, בשבת, איך שבת היא זמן כדי להבין ש"אין עוד מלבדו" יותר מאשר יום חול. לגבי הדיון על הפרטים האלו, לא כתוב שכולם ידעו מקטנם ועד גדולם, זה דיון שיוולד מכל החכמים וכל הפשוטים שכולם ידעו (ובעניין הזה באמת יהיה יותר משקל להכרעה של הגדולים מאשר להכרעה של הקטנים).

אין עוד מלבדו זה לא בעיה להגיד, זה סתם שיגעון להגיד הפוך, רק בגלל שכל העולם הזה מטעה אותנו אז זה נראה לנו חידושים גדולים ולא פשוטים כלל אבל באמת זה הכי פשוט ובכלל לא צריך להיות חכם בשביל זה. אבל להתחיל עכשיו להגיד שאיסור בורר בשבת זה דווקא פסולת מתוך אוכל ולא הפוך, בשביל זה צריך שְׁכַל כדי

כל רזי התורה אמורים להיות משהו הרבה יותר פשוט מלימוד נגלה, להגיד ש"אין עוד מלבדו" זה הרבה יותר פשוט מכל דבר אחר, לא צריך לזה הרבה שכל, להיפך, בד"כ השכל דווקא גורם לכך שזה יהיה פחות פשוט בגלל העוונות שלנו¹⁷. על זה נאמר (ירמיהו לא, לב-לג) "כִּי זֹאת הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶכְרֹת אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַיָּמִים הָהֵם נָאם ה' נִתְּנִי אֶת תּוֹרָתִי בְּקֶרְבְּךָ וְעַל לִבְךָ אֶכְתְּבֶנָּה וְהִיטִיתִי לָהֶם לֵאמֹר הִנֵּה הָיָה לִי לְעֵם: וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶת אָחִיו לֵאמֹר דַּעוּ אֶת ה' כִּי כוֹלֵם יִדְעוּ אוֹתִי לְמִקְטָנִם וְעַד גְּדוֹלָם נָאם ה' כִּי אֶסְלַח לְעוֹנֵם וְלִחְטָאתָם לֹא אֶזְכֹּר עוֹד". לא יהיה צריך ללמוד עוד מחכמים את רזי תורה, כל אחד ידע מהקב"ה מעצמו.

[ההבדל בין הנבואה שהיתה פעם לבין מה שיהיה לעתיד לבוא, הוא שפעם מה שהיה זה שהאדם נמצא פה וה' נמצא למעלה ופתאום במדה מסויימת האדם היה נעלם ומתבטל למה שנמצא למעלה, אך לעתיד לבוא מה שכתוב "ונבאו בניכם ובנותיכם" זה להיפך, הכוונה שהקב"ה פתאום יהיה נעלם כביכול בתוכנו.¹⁸ הוודאות שתהיה בנבואה הזאת היא הרבה יותר גדולה ממה שהיה בזמן הנביאים, כך נראה בדברי הנביאים שהנבואה לעתיד תהיה יותר גדולה.]

¹⁷ בדומה לדברי הוזהר (ויקרא ו.י): על הפסוק "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל" שמה שדרשו "לא תוסיף לנפול, קום בתולת ישראל" (כמובא בגמרא בברכות ד:) זה לא הפשט, אלא הפשט הוא שלא תוסיף לקום, ורשב"י מסביר שמה שיקרה בסוף שהקב"ה עם כל הפמליא שלו ירדו למטה ויבואו אליה ויקימו אותה.

¹⁸ כתוב לעתיד לבוא (ישעיהו יא, ט) "כִּי מְלָאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת ה' פְּמִים לִים מְכַסִּים", לא כתוב שכולם ידעו את כל חושן משפט או את כל אורח חיים (וכן הרמב"ם שם) בפסוק הזה את ספר היד החזקה, הוא לא מתכוון שכולם יהיו בקיאים ביד החזקה, אלא רק שכולם ידעו את ה'. הסיבה היא שלדעת את כל חושן משפט זה קשה, אך לדעת את ה' זה פשוט.

להחליט באיזה אופן יתיישב יותר טוב זה ש"אין עוד מלבדו".

להגיד שיש ה' זה יותר וודאי מכל התורה, רק מכח כך שמציאות ה' היא וודאית אני יכול להגיד שגם התורה היא וודאית, התורה הא וודאית כי אני חושב שיש ה' אבל לא הפוך, זה ההגיון הפשוט. לנביאים היה גילוי מלמעלה איך ה' מנהיג את העולם, אך כשאני לומד תורה שבע"פ אין לי גילוי מלמעלה אבל אני אומר שה' נמצא בתוך זה, לכן יש וודאות יותר גדולה בתורה שבע"פ בגלל שזה יותר פשוט שזה ישר מהקב"ה. אבל עצם זה שאני אומר שה' נמצא בתוך מה שאני אומר שהוא נמצא, זה יותר גדול אפי' מהתושבע"פ, על זה נאמר "ונבאו בניכם ובנותיכם" ו"כולם ידעו אותי" כי זה אני בעצמי, זה הדבר הכי פשוט לי כמו שאמרנו, ולא משהו שמגיע מלמעלה בכלל.

אמרנו שלגלות רזי תורה היינו לגלות שבאמת הכל זה רק ה', וזה יהיה הדבר הכי פשוט. אם זה כ"כ גלוי אז למה זה נקרא רז? רז זה משהו שהאדם יודע בינו

לבין עצמו והוא לא לזולתו. כמו שהגמר אומרת שאין מגלים רזי תורה "אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו" (חגיגה יא:), כי אם זה דבר שבסוף אתה מבין אותו ממישהו אחר אז זה כבר לא רז בעצם, שהרי גילו לך אותו. לכן מה שהאנשים ידעו את ה' מגדולם ועד קטנם זה נקרא רז כי הם ידעו את זה מעצמם "ולא ילמדו איש את רעהו", זה משהו בתוכם. מה שרז הוא דבר שאני יודע מעצמי זה רק תוצאה מזה שזה רז, אך זה לא עצם ההגדרה של רז, רז זה משהו שבעצם אי אפשר להגיד אותו לזולתו.¹⁰

חלק הנגלה של התורה זה מה שה' מדבר עם זולתו, כאילו שיש אותו ויש אותו והוא מדבר איתנו, אך רזי תורה זה רק מה שה' מדבר בינו לבין עצמו, הוא אומר שבאמת הכל זה הוא, אין לנו מציאות לעצמנו אלא אנחנו רק חלק ממנו וכל המציאות כלולה בו.¹¹ לפי הניסוח במשל של אדה"ז על בן המלך, כל רזי התורה הם בעצם לומר שבן המלך הוא חלק מהמלך.¹²

¹⁰ כמו שאדה"ז אומר בתניא (פרק ב' ועוד) שאף שבעוה"ז הגשמי אם אבא מוליד בן אז הבן לא כבר לא חלק ממנו אלא הוא עומד בפי עצמו, אך בפנימיות כל מה שבמשך הזמן יקרה, כל הפרצופים שיבואו אח"כ, כולם נמצאים כבר בתוך המח של האב. זה כמו מה שנקרא "זו"ם" (שלוש חסידים תמונה וממקדים את ההסתכלות בה יותר ויותר, כאילו יש תמונה בתוך תמונה בתוך תמונה וכו'). כך באופן כללי צריך ללמוד את כל דברי האר"י הקדוש, זה לא כאילו קרה איזה משהו ואח"כ עוד משהו. האר"י לא מתכוון להשתלשלות בסדר של זמנים אלא הכל אצלו נמצא במציאות וחי כל הזמן (והארכנו על כך בשיעור על כוונות ק"ש מיום הילולת האר"י תש"פ).

¹¹ סיפורי פעם שכשהרב יצחק התוועד ב-י"ט כסלו תשנ"ז הוא אמר שאת האמונה בקב"ה הוא לא קיבל מאף אחד, רק מעצמו (נתבאר באריכות בפרצוף סיפורים בהתוועדות כ"ח חשוון תשפ"א, וכן הוסבר באריכות בשיעורי אמונה ובטחון בשנת תשפ"ד). הוא לא היה צריך בשביל זה אף אחד. היה חשוב לו להגיד את זה. אפשר להגיד שהוא רק בא להגיד איזה ווארט על עצמו, אבל אפשר להגיד שהוא אומר את זה כמשהו אמיתי כללי נכון אצל כל אחד, שלהאמין בה' לא צריך אף אחד ואני לא מקבל את זה מאף אחד.

¹² כל סדר ההשתלשלות שמופיע בכתבי האר"י (לפי איך שמסבירים אותו בחסידות) הוא בא להסביר איך הכל זה בעצם איך שהקב"ה בינו לבין עצמו, לכן זה רזי תורה.

ראש השנה לחסידות – המצאה שלנו

נחזור למה ששאלנו קודם: מדוע היום הזה, י"ט בכסליו הוא יום כ"כ חשוב, הרי זה סתם המצאה היום הזה, ובפרט מה שהרבי הרש"ב התחיל לברך ביום הזה כמו בראש השנה "לשנה טובה בלמוד החסידות ובדרכי החסידות תכתבו ותחתמו", לא ברור מה זה אומר, מילא להמציא חג, אבל להמציא שעכשיו הקב"ה יושב ודן וכותב וחותם כמו בראש השנה זה כבר מוזר.

בשביל להסביר נלך הפוך: נניח זה באמת יום רגיל שאין בו שום דבר מיוחד, אבל אם יהודי בא פתאום ומברך "לשנה טובה תכתב ותחתם", לא מובן למה הוא אמר את זה אבל הוא אמר את זה. מה הקב"ה עושה עם האמירה הזו? מעניין, אפשר להגיד שהוא אומר שזה סתם ליצנות, אפשר להגיד שבאמת הקב"ה נהנה מבדיחות. בא הרש"ב ואומר: "אני החלטתי שכך אני אומר, לי זה חשוב להגיד כך, למה זה חשוב לי להגיד כך? כי זה מבטא את ההבנה שלי מה זה חסידות, מה החסידות עשתה ומה היא באה להגיד, מה היא חידשה בעולם. למה זה מבטא? כי מה זה משנה אם אני אומר 'לשנה טובה תכתב ותחתם' או שאני אומר כל מיני עניינים גבוהים בקבלה ושוחק את הרזי תורה, או שאני פוסק משהו בחושן משפט ואומר שזה ה' אמר. בסופו של דבר בכל העניינים אני מדבר בשם ה'. להגיד שזה מה שאני עושה זה החידוש שחידשה החסידות, ולכן אני אומר את זה." נגיד כך: יש לרבי הרש"ב תאורה גדולה להגיד את זה. הוא מרגיש

שהוא מבטא את ההתקשרות הגדולה שלו לחסידות ואת עצם החיות שלו, מה שהחסידות היא עצם החיים שלו, הוא מבטא באמירה הזו.

בעצם הוא רוצה להגיד שכשאדה"ז יצא מבית הכלא ועשה מזה יום חג והחסידים דחפו עוד יותר ועוד יותר לעשות מזה יום חג גדול, בעצם הם חוגגים את האלוקיות שיש בתוכם. ולכן הוא בכלל לא בא להגיד שהוא ראה בשמים שעכשיו זה ראש השנה. הוא בא להגיד שבא לו שזה יהיה ראש השנה. אני כל כך רוצה את הקב"ה, והחסידות כל כך גילתה את האלקות בתוכי, שאני רוצה להגיד שזה ראש השנה. אני רוצה שעכשיו הקב"ה יעשה ראש השנה ואני רוצה לברך ואני רוצה להגיד שיש גילוי אלוקות בתוכי. מה יהיה עם זה? אין נפק"מ. הנפק"מ היחידה שיש בזה היא שאני מרגיש שהקב"ה נתן לי מתנה לעשות את זה. זה נקרא "מיניה וביה". הנפק"מ היא עד כמה תוקף, כמה החשבה, כמה יראה, כמה אלוקות, כמה השכינה נמצאת בתוך המציאות שלי בתוך הדבר ה' שלי. זה הנפק"מ, אני לא מחדש הלכות, לא אומר לתקוע בשופר, רק מתוועדים ואומרים את זה וזה נחמד להגיד את זה. זה נחמד להביע הכי חזק הכי בתוקף, כמו תורה, שהקב"ה נמצא בתוכנו. אם לא תגיד את זה ולא תחגוג את היום הזה, לא עברת שום עבירה, לא קרה שום דבר, זה אפילו זה לא בגדר מנהג. אפשר אפי' לומר שגם אם כן עשית את זה לא קיימת שום מצוה, גם זה בסדר. אבל כן

אמרנו מקודם שהיום אנחנו לא יכולים להגיד חסידות כמו שהרביים היו אומרים, אבל מצד שני אני גם לא יכול לחשוב בשום פנים ואופן שבגלל שהיום אין מי שאומר חסידות כמו פעם אז אי אפשר להגיד חסידות בכלל, זה ממש לא יעלה על הדעת, זה כמו שמישהו יגיד שבגלל שר' עקיבא נפטר אז אין יותר תלמידי חכמים שיגידו תורה שבע"פ. הרי לפני שנפטר ר' אליעזר הוא אמר לתלמידיו (שבראשם עמד ר' עקיבא) "הרבה תורה למדתי ולא חסרתי מרבתי אפילו ככלב המלקק מן הים, הרבה תורה לימדתי ולא חסרתי תלמידי אלא כמכחול בשפופרת" (סנהדרין סח.), כלומר ככל שהדורות יורדים מקבלים פחות ופחות, ולמרות זאת אנחנו אומרים תורה, אפשר להגיד שאנחנו מלקקים מרבתינו, כלומר שכיוון שמה שאנחנו אומרים הוא עושה לנו תענוג וחשק [קשור גם למה שהוא אומר "כמכחול בשפופרת"] זה עצמו סיבה כדי שנגיד את זה ונחשוב שזה אלוקי, אם מה שאנחנו אומרים גורם לנו לתחושה שהקב"ה יותר נמצא בתוכנו וזה מעניין אותנו אז ברור לי שהקב"ה נמצא פה. ה' שלח לי את הרעב

פספסת משהו אחד אולי, להרגיש את התוקף כמה באמת יש אלוקות בתוך המציאות שלך, כמה היא נוכחת. האמונה הפשוטה הזאת שהאלוקות נמצאת בתוכנו היא בעצם ה"על אחת כמה וכמה" שאמרנו שאם אדם מרעיב את עצמו כשהוא מחפש רוח טומאה היא שורה עליו, על אחת כמה וכמה שמי שמחפש רוח טהרה, רוח קדושה, רוח הקדש, נבואה, והוא מרעיב את עצמו – היא תשרה עליו.^ט

השחיקה בקשר עם ה' גורמת לרעב שיוצר חשק שה' יהיה בתוכנו

הרעב הזה הולך וגדל ועוד מעט כבר לא יהיה אפשר בכלל להסתדר בלי זה, ישחקו כבר את כל התורה ויגידו שכבר אמרנו את כל מה שיש בתורה ולא נשאר עוד כלום, זה מה שנקרא היום "שחיקה בחיי הנישואין" בינינו לקב"ה (כמו שבפעם הקודמת שישבנו כאן, בעשרת ימי תשובה, אחד החברים כאן שאל "מהי התשובה של שנת אלפיים עשרים ואחת?"), אפילו את רזי התורה כבר שוחקים והקשר עם הקב"ה כבר לא יהיה מלבב כ"כ. הרעב הזה גורם לכך שאומרים שאנחנו רוצים שנותן התורה יהיה ממש בתוכנו.^ט

^ט כמו שהיה אצל ר' עקיבא שהוא ראה שהמים שחקו את האבנים (אדר"נ פ"ו) וזה גרם לו להרבה חשק שהתורה תיכנס בתוכו (וגם את זה הוא למד מקל וחומר, כמבואר בגמ' שם). כמש"כ שהרקיע הנקרא "שחקים" "שבו שוחקין מן לצדיקים" (יב.), שהוא כנגד הנצח וההוד (ראה תניא אגה"ק טו), שהם התרין ביעין (ראה שם) ששם כל החשק, שם מתהווה הזרע ע"י התגשמות המוחין בתוך המציאות.

^ט אפשר לתת לזה עוד דוגמה שהיא אופיינית לחב"ד עם כל החרירות והתקיפות של הרבי: הרבי דיבר על כך שיש נביא בדור (ראה דבר מלכות פרשת שופטים ועוד). מה הנפק"מ מזה שיש נביא? מה הוא אמר בשם ה' כשהוא בא ואומר שהוא נביא? התשובה היא שזה לא קשור, להגיד שיש נביא בדור זה בעצם להגיד שהגיע הקץ, כלומר שאפשר להרגיש שהקב"ה איתנו ממש, שאנחנו ככה צריכים לחיות. ככל שמתגלים רזי תורה יותר כך אנחנו מבינים שמה שאליו אנחנו רעבים זה רק זה, שה' ישרה בתוכנו "אל חי בקרבכם". ממילא זה מה שקורה, "על אחת כמה וכמה" מרוח הטומאה.

כדי שאני אגיד את הדברים האלה וממילא גם הרוויה שיש לי את"כ היא גם משהו שה' ברא לא.

ב. גילוי רזי תורה ע"י המשיח

הסברנו ש"נבאו בניכם ובנותיכם" זה מה שה' נמצא בתוכנו וזה יהיה פשוט וכל אחד ידע את זה מעצמו. אך צריך להבין שהמציאות הזאת לא באה בסופו של דבר לשלול את הצורך שיהיה רבי, במשך כל הדורות בחב"ד לא אהבו את ההנהגה של ברסלב שאין רבי. בפרק זה ננסה להסביר מדוע צריך רבי, מדוע צריך בן אדם אחד שהוא יהיה המשיח והוא יגלה את הרזי תורה, ומה לא מספיק בכל מה שאמרנו עד כאן:

"אנכי עומד בין הוי' ובניכם"

אמרנו שבסוף בריבוי הפרטים בהלכות של התורה שם הגדולים והקטנים כבר לא יהיו שווים, את זה כן ילמדו אחד את השני, רק לגבי "ידעו את הוי'" כתוב "כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" ולכן "לא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו", אך לא לגבי כל הפרטים. כלומר את הכלל הגדול (שאפי') קשה לקרוא לו כלל

מרוב שהוא כללי) שהוא עצם מציאות ה', ידעו ישר מהקב"ה, אך את כל הפרטים ידעו אחד מהשני, ובזה כל אחד מוסיף את העניין שלו ואת הייחודיות שלו.

אבל כיוון שאני נמצא בתוך כל הפרטים אז על כל דבר אני מסתכל כעוד פרט, וגם על מציאות ה' אני מסתכל כעוד איזה פרט, במקום להסתכל על כך שידיעת ה' היא הכלל הגדול שכל הפרטים יוצאים ממנו, אני אומר שיש בתורה הרבה פרטים ואחד מהם זה האמונה בה', יש הרבה ספרים ביהדות, ובאחד מהם כתוב שהקב"ה חושב שהכל זה חלק ממנו וכלול בתוכו ואין עוד מלבדו. היום כך התורה עובדת הדרך לדעת שאדם באמת מאמין בקב"ה היא אם הוא עושה את מה שכתוב בשו"ע, אם הוא לא עושה את מה שכתוב בשו"ע אז גם אם הוא אומר לי שהוא מאמין בה' זה חסר משמעות, אוורירי מופשט ומרחף מלמעלה, כל עוד הוא לא מקיים את "דבר ה' זה הלכה" הוא קשור לעצמו ולא לקב"ה, כל האמונה שלו זה סתם דמיונות. התורה שבע"פ כאילו הפכה את הסדר, אם יש הלכה אז האמונה בה' נאחזת בתוך ההלכה ואז אפשר להגיד שבאמת יש

נכונים רק לגבי אהבה, כשאני אוהב משהו אני קשור אליו ומחובר אליו במקום שבו הוא אוהב אותי (כיוון שאני אוהב אותו אני לא רוצה להיות מחובר אליו במקום שבו הוא שונא אותי, למקום הזה אני לא קשור), כיוון שאני אוהב אותו אז אני יכול להסתכל עליו פנים בפנים וכך אני רואה איך שהוא אוהב אותי. אך כשאני שונא משהו לעומת זאת, אני באמת לא מסוגל להסתכל עליו פנים בפנים אז באמת אני לא יודע מה הוא חושב עלי, לכן הפסוק והמשל הזה לא שייכים לגבי שנאה אלא רק לגבי אהבה.

^{לא} כתוב (דברים א, כז): "וַתִּרְגְּנוּ בְּאֶהֱלִיכֶם וַתֹּאמְרוּ בְּשֵׁנָת ה' אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידָנוּ, רַש"י שם מסביר (עפ"י הספרי שם): "בשנאת ה' אתנו - והוא היה אוהב אתכם, אבל אתם שונאים אותו. משל הדיוט אומר, מה דלבלבך על רחמך מה דלבלביה עלך", לכאורה המשל הזה הוא נכון, כמו שכתוב גם במשלי (כו, יט) "פְּמִיִּים הַפְּנִיִּים לְפָנִים כֵּן לֵב הָאָדָם לְאָדָם", ואם באמת הקב"ה אהב אותם אז מדוע הם שנואו אותו? הפשט הוא כך: הפסוק והמשל הזה

חי בצורה כזאת שכל הבריאה מתחוללת בתוכו, וכל הפרטים הם נובעים ממנו וכלולים בו. וכמו שנרחיב:

אדם קדמון

ניתן לזה דוגמא בסדר ההשתלשלות של האר"י: יש את מה שאמרנו שהכל זה הקב"ה ו"אין עוד מלבדו" – בסדר ההשתלשלות זה נקרא אור אין-סוף שלפני הצמצום, בספר 'עמק המלך' (לתלמידי האר"י) זה נקרא "שעשועי המלך בעצמותו", דהיינו זה מה שהקב"ה ביו לבין עצמו, לכן כמו שאמרנו זה נקרא "רזי תורה". בשלב זה, כיוון שאור"ס ממלא את כל החלל אז אין מקום לעמידת העולמות. אח"כ נעשה צמצום באור הזה ואז נהיה חלל ומקום פנוי ולתוכו נמשך קו דק מהאור הזה שלפני הצמצום, הקו הזה הוא בצורת אדם – זה נקרא "אדם קדמון" (א"ק בראשי תיבות). מתוך אדם זה נאצלים נבראים נוצרים ונעשים כל העולמות וכל הפרצופים. כלומר יש רק אדם אחד, וכל העולמות וכל הפרצופים (אפי' הפרצופים שבעולם האצילות) כולם יוצאים ממנו.

א"כ יש מה שאני אומר שהכל זה ה' ו"אין עוד מלבדו", ככה זה נראה למעלה, אם אני אומר כך אז לא השארתי שום מקום לעולמות, לא ניכר בכלל שיש עולמות. לכן כדי להוריד את האור הזה אלינו ללמטה כדי שיהיה לנו איזשהו יחס אליו, בשביל זה יש צמצום. אחרי הצמצום, מה שנכנס לתוך

אמונה, אבל אם אין הלכה אז כאילו כבר אין אמונה.

אך לעתיד לבוא כל התורה אמורה להיראות אחרת, "תורה שאדם למד בעוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח" (קהלת רבה יא). התורה של המשיח מתחילה מזה שאנחנו יודעים את ה' ומתוך כך נכנסים לפרטים. לעתיד לבוא יהיה ברור ש"דבר גדול זה מעשה מרכבה ודבר קטן זה הוויות דאביי ורבא" (סוכה כח.), את הדבר הגדול כולם ידעו בשווה "לְמִקְטָנָם וְעַד גְּדוֹלָם", וההבדלים בין היהודים יהיו רק בפרטים, שכדי להביא לידי ביטוי במציאות את הדבר הגדול הזה יהיה צריך להוריד את זה לפרטים של ההלכות, שמתוך שהאנשים ידעו את ה' הם יגידו איזה הלכה ואיזה עניין יביא את זה יותר לידי ביטוי, ודאי שכל ההכרעה בהלכה תהיה מושפעת מכל הרזי תורה שיהיו^{לב}.

מצד שני אם נדגיש יותר מדי חזק את זה שהקב"ה הוא הכלל הגדול שכולל הכל ואין עוד מלבדו, אז כל הפרטים ירגישו שאין להם מקום והם לא קיימים, אם "מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים" אז כולם יטבעו בתוך המים ולא תהיה להם משמעות, לא יהיה להם מקום בפני עצמם אלא כולם יהיו מכוסים בתוך מציאות ה'.

מה שיחבר בין הכלל לכל הפרטים זה יהיה מלך המשיח. אף על פי שגם המשיח הוא רק פרט בתוך כל הבריאה הוא

לדמות של הפוסק מאשר לראיות שהוא מביא, והארכנו על כך במ"א.

^{לב} וכבר היום זה ברור שהיראת שמים מכריעה בפסיקת ההלכה יותר מאשר הראיות, כלומר יותר מתייחסים

החלל זה קו דק בצורת אדם, וכל הברואים שאנחנו מכירים הם יוצאים מהאדם הזה. בכתבי האר"י יש שני סולמות, יש את הסולם של כמו שאמרו עכשיו את סדר ההשתלשלות – זה אם אני מסתכל במבט של עולמות, ויש סולם אחר שמסתכל במבט של "אדם" שבו אור א"ס נקרא "אדם דאצילות" וא"ק נקרא "אדם דבריא", כתר דאצילות נקרא "אדם דיצירה" ומלכות דאצילות (או שאר עולם האצילות) נקרא "אדם דעשיה". שם רואים יותר חריף שכאילו אין בכלל עולם אלא הכל זה האדם בעצמו.

רשב"י

כדי להסביר עוד יותר מה הוא האדם הזה, נגיד את זה בלשון אחרת: כשאני קורא את התחלת התורה רק בפשט בלי שום פנימיות, אז יוצא שבהתחלה הקב"ה ברא את השמים ואת הארץ וכו' וכו' עד שבסוף ה' ברא את האדם. אבל כל אחד שקורא אפי' עם קצת פנימיות¹² הוא מיד מבין שמחבר הספר התכוון לומר שהעיקר זה האדם¹³, ומחבר הספר הוא גם זה שעשה

את הכל. "סוף מעשה במחשבה תחילה", זאת אומרת שמבחינתו הוא קודם ברא את האדם, כל מה שהא ברא יצא מזה שהוא רצה אדם, ברור שמחבר הספר לא רצה שתקרא כאילו זה רק איזה תיאור היסטורי שקודם נברא כך ואח"כ נברא כך¹⁴.

אם נסתכל על רשב"י שהוא האדם הזה, כמו שאומרים "נעשה אדם נאמר בעבורך", כלומר הוא צלם אלקים, הוא דומה לאדם העליון, לקב"ה, כמו שהקב"ה הוא הכל והכל זה רק הוא, כך אותו אדם חי בצורה כזאת שכל מה שיש זה רק התפשטות שיוצאת ממנו. רשב"י חי בזמן של גלות, לא הכירו את אמינות המציאות הזאת (עיין הערה יח בחלק הקודם), אך ככל שהדורות מתקדמים יותר ויותר מגלים את הסוד של רשב"י. כמו שאמרנו את זה עכשיו על רשב"י כך אפשר להגיד את זה על הרבה צדיקים, שכך הם חיו.

ננסה לצייר את זה בצורה הסטורית: אם לא היה את רשב"י אז הרומאים שהחריבו את כל היהדות היו גורמים שלא ישאר שום אידישקייט ולא תישאר שום תקוה, היהדות היתה נגמרת¹⁵, ואז או שהיו

למלאכי השרת ואם לאו אומרים לו זכור קדמך, יתוש קדמך, שלשול זה קדמך". כלומר אדם שלא זכה הוא מסתכל על עצמו שהוא נברא אחרון למעשה בראשית, וכל העולם קדם לו, אך מי שזכה מסתכל על כך שרוחו של מלך המשיח קדמה לכל הבריא.

¹² וכמו שמסופר בגמרא בשבת (קלח:) "תנו רבנן כשנכנסו רבותינו לכרם ביבנה אמרו עתידה תורה שתשכח מישראל שנאמר הנה ימים באים נאם ה' אלהים והשלחתי רעב בארץ לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמע את דברי ה' וכתוב ונעו מים עד ים ומצפון ועד מזרח ישוטטו לבקש את דבר ה' ולא ימצאו..." עד שבא רשב"י כמש"כ שם בהמשך "תניא רבי שמעון בן יוחי אומר חס ושלום שתשכח תורה

¹³ כשאני אומר פנימיות אני לא מתכוין שזה משהו שאף אחד לא יודע מה מדובר ושאיני לא רוצה לגלות, אלא מתכוין למשהו מאוד פשוט.

¹⁴ דבר זה בולט במיוחד בסיפור השני של הבריא, שמתחיל מהקריאה של "שני" של פרשת בראשית "אלה תולדות השמים והארץ..." והארכנו על כך במ"א.

¹⁵ וכמש"כ בבראשית רבה (ח, א) עה"פ "אחור וקדם צרתני": "א"ר שמעון בן לקיש אחור למעשה יום האחרון וקדם למעשה יום הראשון, הוא דעתיה דר"ש בן לקיש דאמר ריש לקיש ורוח אלהים מרחפת על פני המים זו רוחו של מלך המשיח היך מה דאת אמר (ישעיה יא) ונחה עליו רוח ה', אם זכה אדם אומרים לו אתה קדמת

גם אם רשב"י לא היה פועל שום דבר במציאות הפיזית, עצם זה שהוא חי כך, באיזשהו מקום בתודעה של האנשים בדרך מאוד רחוקה יודעים שיש אדם כזה שחי כך, זה מאוד משמעותי במציאות.

המשיח יוצא מהנקב השמאלי של האף של מעלה

עכשיו אם אני רוצה לראות את זה יותר פנימי אז נגיד כך: כתוב בספרא דצניעותא (זוהר תרומה קעז). שרוח החיים של המשיח היא קשורה לנקב השמאלי של החוטם. צד שמאל נקרא "בוצינא דקרדוניתא" או "קו המדה", צד שמאל בא להגיד שאיפה שאני מתפשט זה קיים ואיפה שאני לא מתפשט זה לא קיים (והארכנו על כך במ"א). כלומר הוא מאוד מאוד רגיש, כל דבר שהוא פוגש במציאות הוא לא מסתכל עליו כמשהו חיצוני אלא תמיד הוא יראה איך זה מבטא אותו. אין אצלו משהו שלא מבטא אותו, מה שמבטא את עצמו קיים מבחינתו ומה שלא מבטא אותו לא קיים (יש דברים שמביעים אותו כמשהו חשוב ויש שמביעים אותו כמשהו לא חשוב, כמו שבתוך האדם עצמו יש דברים כאלה ודברים כאלה, אבל הכל מביע אותו). אפשר לראות לפעמים שזה ההבדל בין ה"גדולים" לבין אנשים אחרים, ה"גדולים" זה כאלה שחיים את עצמם מאוד מאוד חזק, מה שהם, איפה שהם מונחים זו המציאות, ועפי"ז ההכרעות שלהם. הגודל שלהם זה לא רק הרבה ידע

נשארים בעולם רק גוים, או שגם גויים כבר לא היו כי הם היו הורגים אחד את השני וכבר היו מאבדים את הטעם בחיים. אם התיאור הזה עוזר לי להבין מי זה רשב"י אז אני אומר אותו כך. רשב"י באמת חי כך שכל העולם מתקיים ויוצא ממנו, מה לעשות שהעיניים שלי מאוד מגושמות ואני לא יודע איך בן אדם חי ככה, אז אני מנסה לצייר את זה בזווית הראיה שלי, ואני נהנה מזה עד כדי כך שאני גם משכנע את עצמי שזה כך ואז אני מתחיל לחיות כך.

אפשר להגיד שרשב"י תפס שכל העולם קיים רק בזכותו, וכמו שהוא אומר "יכולני לפטור את כל העולם מן הדין". ואפשר להגיד שמה שהוא מסתכל שכל המציאות מתפשטת ממנו זה קשור לכך שהוא בטל לגמרי לה' וכמו שאומר על עצמו "בחד קטירא אתקטרנא ביה אחידא ביה להיטא", הוא תופס את עצמו לגמרי כחלק מה', אפי' שהוא אדם שחי בגוף גשמי.

מסופר בזוהר (פרשת בא לח). שר' חייא ור' יוסי באו לפני רשב"י התשטחו לפניו ונשקו לו את הידיים ואמרו על הפסוק (שמות לד, כג) "שֶׁלֶשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יִרְאֶה כָּל זָכוֹרְךָ אֶת פָּנֵי הָאֱלֹהִים ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל" שמה שכתוב "פני האדון הוי'" זהו רשב"י. נראה שאם לא היה את רשב"י אז ר' חייא ור' יוסי היו מרגישים שהקב"ה לא נמצא כאן מבחינתם, לא היה להם לאיפה ללכת בשלשת הרגלים.

מישראל שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו...". הוא היה תקיף בדעתו שהקב"ה נמצא כאן איתנו.

קודם הסברנו שרזי התורה שהמשיח יגלה, זה מה שכל המציאות היא חלק מה', וזה נקרא סוד גם כי זה בינו לבין עצמו (שהרי אם אין דבר חוץ מה', כל המציאות היא חלק ממנו לגמרי) וגם כי הוא לא צריך לקבל את זה מאף אחד, יש לו וודאות פנימית, שאפילו קשה לקרוא לה "וודאות" מרוב שהיא פנימית, זה פשוט מי שהוא, זה הזהות שלו וזה החיים שלו. מה שהמשיח מגלה רזי תורה הכוונה שהוא יגרום לנו לראות את כל המציאות כרזי תורה¹⁶.

אם מסכלים על המשיח לא כבן אדם שהוא פרט בתוך כל הבריאה, אלא מסתכלים עליו רק כאחד כזה שהכל יצא ממנו והוא כולל את הכל, אז כל הפרטים מרגישים שאין להם מקום, ואין הבדל בינם לבין איזה נמלה על הקיר שגם אותה הקב"ה ברא. לכן אם לא מסבירים טוב מה זה משיח אז יש הרבה התנגדות פנימית אליו, לא באמת רוצים אותו. הרבה מהקושי של העולם עם הרבי מליובאוויטש היה בגלל התחושה שאם הוא הרבי אז כולם הופכים להיות בטלים וזה גם מבלבל את הקשר עם ה' וגם את הקשר עם העולם.

להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיוכו לחיי העולם הבא, לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' ונאמר ולא ילמדו איש את אחיו ואיש את רעהו, ונאמר והסירותי את לב האבן מבשרכם, מפני שאותו המלך שיעמוד מזרע דוד בעל חכמה יהיה יתר משלמה, ונביא גדול הוא קרוב למשה רבינו, ולפיכך ילמד כל העם ויורה אותם דרך ה'...". שלכאורה סותרים את עצמם, מצד אחד אומר "תרבה הדעה... ולא ילמדו את אי רעהו... כי כולם ידעו אותי", ומצד שני אומר שהסיבה לכך היא שהמשיח יהיה חכם גדול והוא "ילמד כל העם ויורה אותם". אך לפי מה שנתבאר הדברים מיושבים.

או הרבה תפילות, אלא בעיקר זה היראת שמים שלהם, בעיקר זה כמה הם מרגישים שה' נמצא בתוך מה שהם אומרים, איפה שהם נמצאים יש ה' וכל העולם זה כאילו לא משמעותי. אז יש אחד שמאד רגיש, שאם זה לא מבטא אותו זה לא קיים, ולא רק זה, אלא כל דבר שהוא פוגש מיד הוא יכול להרגיש איך זה מבטא אותו.

כשרואים אדם כזה אפשר להגיד "בסדר, אז זה בן אדם מאד מיוחד", אבל אפשר להסתכל על זה מלמעלה, מצד הקב"ה, שהקב"ה בא ואומר "בעצם הכל מביע אותי ויש פה בן אדם שהוא זה שמייצג את זה, הוא זה שחי את זה". אז ממילא זה נראה אחרת.

המשיח מגלה את עצמו

אז אמרנו שהמשיח הוא אחד שחי במקום כזה, ובאמת כל דבר שהוא פוגש במציאות הוא תמיד מרגיש שזה כלול בתוכו, יותר מזה, הוא מרגיש שבמובן מסויים הוא זה שמנביע את כל מה שהוא פוגש. כיוון שכך הוא חי ממילא הוא תמיד מגלה רזי תורה, כי כל מה שהוא יגיד הוא תמיד יגיד את עצמו.¹⁷

¹⁶ אפשר לתת לזה דוגמא מר' נחמן מברסלב: בכל התורות והסיפורים שלו הוא בעצם בא לדבר על עצמו (אמנם הוא לא כותב את זה במפורש, אבל כל מי שרוצה ללמוד אותו טוב אם הוא יסביר שכל פעם ר' נחמן מדבר על עצמו הוא יראה שזה מאוד עוזר לו להבין. זה הסיבה מדוע התנגדו אליו כ"כ, ומצד שני זה הסיבה שהרבה אנשים באים אליו, הוא גם כמו רשב"י אמר שהוא יכול לפטור העולם.

¹⁷ בכך אפשר להסביר את דברי הרמב"ם בסוף פ"ט מהל' תשובה, שכותב כך: "ומפני זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינחמו ממלכיות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן, וימצאו

את השני, אבל זה קצת מוזר. [שאלה: ומה הבעיה לומר שהם לא טורפים אחד את השני כי כל אחד חי בעולם שלון אפשר לומר כך, אבל אתה נמצא רק באחד מהעולמות האלה, וממילא מבחינתך יש רק אחד כזה.

נגיד בצורה אחרת: יש כמה וכמה סיפורים בסגנונות שונים על ר' ישראל מרוז'ין (שגם הוא עצמו היה טיפוס משיחי מאוד מאוד, היה נין של הרב המגיד שגם הוא היה כזה, וכשר' ישראל מרוז'ין היה מספר על הרב המגיד היה מספר עליו בתור כזה). שהוא אמר פעם לפני תקיעות משל על הגלות הארוכה, הוא סיפר על כפרי אחד שלא ידע להתפלל והגיע בראש השנה לבית הכנסת, וכשהגיעו לתפלת עמידה ראה שהקהל בוכים, הוא חשב לעצמו שמסתמא הם בוכים בגלל שהתפילה כבר ארוכה מדי והם רעבים, אחרי שגמרו תפילת עמידה הוא שם לב שהם הפסיקו לבכות אז הוא חשב לעצמו שכנראה בגלל שהכניסו לסיר האוכל חתיכת בשר קשה שכמה שהיא תתבשל יותר זמן היא תהיה יותר טעימה, לכן דווקא יותר טוב שהתפילה מתארכת, אח"כ הגיעו לתקיעת שופר ושוב הקהל התחיל לבכות, אז תמה הכפרי לעצמו מדוע הם בוכים, עד שנתייבשה דעתו שאמנם הבשר יהיה יותר טוב ככל שיאריך הזמן אך אין בכוחם לחכות כ"כ והם כבר רעבים (מופיע בספר "סיפורי חסידים – מועדים" של הרב זווין מספר 29). מה ר' ישראל מרוז'ין רצה להגיד בזה? אפשר לחשוב שהוא רצה לומר שאולי זה טוב שהמשיח

לרבי היה מאוד חשוב להגיד שיש אלקות למטה, שיש עצמות ומהות בתוך גוף וכו', וזה בא לידי ביטוי בזה שהמשיח יכול לבוא, המשיח בעצמו נקרא "הוי' צדקנו" והוא אדם מאוד גדול וחשוב. אבל האנשים הרגישו שזה מבטל את המציאות, שאם זה כך אז המציאות מתבטלת והופכת להיות כאילו היא לא קיימת, לכן לא רצו את זה. לכן צריך לשים לב שנאמר על המשיח "איש צמח שמו ומתחתיו יצמח" פירושו של דבר שלמרות שהוא מלמד רזי תורה את העם, הוא צומח מלמטה, הוא לא משהו שבא מלמעלה ומבטל את המציאות התחתונה. כי בסופו של דבר הוא סך הכל פרט, אם מסתכלים עליו שהוא בסך הכל פרט בתוך כל הבריאה, ממילא זה לא מבטל את הכל. אם מסבירים את זה טוב אז מובן שהמשיח הוא הדבר הכי מתבקש "ובקשו את הוי' אלקיהם ואת דוד מלכם".

המשיח צריך להיות דווקא אדם אחד

[שאלה: עדיין יש התנגדות, כי לא מובן למה דווקא הוא, למה יש רק אחד כזה, ולא כולם כך] תשובה: זה מובנה והכרחי בתוך כל מה שדיברנו, אם מדובר באחד כזה כמו רשב"י שבאמת הכל יוצא ממנו, לא שייך שיהיה יותר מאחד כזה. אם נניח הוא יגיד שהוא הכל והכל זה חלק ממנו, ויבוא אחד אחר וגם כן יגיד אותו דבר על עצמו (וכך באמת כל אחד מהם חי בצורה מאוד תקיפה וחזקה), אז אפשר להגיד ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים" ובאמת הקב"ה התעלל באנושות, הוא לקח שני אנשים שיחיו כך כדי שהם יטרפו אחד

שהכל טוב ובסוף רוצים שיהיה גם אותו, למה בסוף יש בן אדם אחד וגם למה זה התקדמות? למה זה פסגת מה שמבקשים? אני אומר שזה הפוך, העיקר זה המציאות שלו ובזה הוא מלמד דעת את העם. מתחילת ההתועדות עד עכשיו הכל היה לכוון לנקודה הזאת. שבסופו של דבר זה כמו הבן של המלך שהוא אומר שהוא רוצה את המלך בעצמו ולא את המלוכה וההתפשטות שלו ולא את הכתר שלו, מעניין אותו רק העצם. כך זה גם פה, כי אם העיקר זה ש"כולם ידעו אותי" אז באמת אין בעיה יהיו שנים שלשה, לא צריך שתהיה אישיות אחת.

האמונה במשיח מייצרת חיות בכל העולם

זה באמת פלא שיש דבר כזה משיח, עצם זה שהעולם הולך לכיוון טוב ולא לכיוון רע זה כבר חידוש גדול, כי העולם הנורמלי חושב שהוא מתדרדר ומתכלה ושהולך להיות רע ולא להיות טוב, רק היהדות הכניסה את זה שהעולם מתקדם לאיפשהו. חוץ מהחידוש שהעולם מתקדם, עוד יותר חידוש זה שאנחנו אומרים שהעולם מתקדם למקום כזה שבסוף כל העולם יהיה תחת אדם אחד שהוא יהיה בעל הבית על הכל, זה כבר ממש טירוף. החידוש הזה הוא מה שמייצר חיות ותזוזה

לא הגיע בזמנו כי הרווחנו שזה התבשל יותר טוב, אבל אם מסבירים כך זה הורס את כל הסיפור, כי אז יוצא שאף פעם זה באמת לא יגמר, תמיד אפשר לומר שכדאי לחכות עוד. הפשט בסיפור הוא שאיך שזה באור אין סוף שלפני הצמצום זה באמת אף פעם לא נגמר וזה בלי סוף, אך השאלה היא האם זה יכול כן להיגמר, זה שזה יכול לא להיגמר זה כבר קיים, אור אינסוף שלפני הצמצום זה בלי סוף, וכמו ששאלתם קודם שאפשר להגיד על כל אחד "שכל העולם לא נברא אלא בשבילו" וכל העולם יוצא ממנו, או כמו שאמרנו על מה שכתוב "ונבאו בניכם ובנותיכם", אין בעיה לומר כך, זה כבר כך^ל, אך השאלה היא האם זה יכול גם להיגמר ובכך להופיע ממש בתוך המציאות. ובלשון המקובלים הראשונים: האם יכול להיות גם "כח הגבול" ולא רק "כח הבלי גבול"^ב. להגיד שיש גם "כח הגבול" זה להגיד שבסופו של דבר הקב"ה עשה את שיהיה דבר כזה משיח.

[שאלה: לכאורה כשיבוא המשיח העיקר הוא לא הוא אלא מה שהוא ינחיל "ומלאה הארץ דעה את הוי", ודאי שהוא יהיה משהו מיוחד, אבל המציאות שלו היא בדרך אגב] תשובה: בתפילת שמונה עשרה האישיות שלו תופסת מקום מרכזי ("את צמח דוד עבדך..."), אחרי כל הבקשות בסוף זה השפיץ של כולם. זה מוזר להגיד

^ל לשון "החכם הרב המקובל ר' עזריאל ז"ל" המובאת בספר 'עבודת הקדש' לר"מ אבן ג'באי (ח"א פ"ח).

^ל רבא אומר (יז): "דילידא אמיה כרשב"י תליד ואם לאו לא תליד", משמע שכל אחד שנולד הוא צריך להיות כמו רשב"י, ואם לא אז חבל שהוא נולד. כך מסופר על הבעש"ט (בהסכמת הרבי מספינקא לבעש"ט על התורה) שר' אלימלך ראה שיצא ממנו שישים רבוא בעש"ט קטנים.

בכל העולם, זה מה שגורם שכל העסק יהיה חי ולא מפורד לחתיכות חתיכות.^{מא}

מה המשיח יחדש בסופו של דבר? לא בזה שהוא ישלם, לא בזה שישלמו לו מסים, אלא בזה שהוא יגיד שכל העולם נברא בשבילי וכולם חלק ממני והוא יספר רזי תורה וכולם יקבלו את זה. לא צריך עוד משהו חוץ מזה, זה בעצמו יהיה חידוש מרנין למציאות כי היא לא תרגיש שכאילו משהו בה ולוקח לה משהו, זה לא מעלים מהמציאות את היוקר של כל הפרטים והעניינים הגדולים והקטנים שיש במציאות.^{מב}

הרבים וטורי דפרודא ואתהפכן לנהורא ונעשים רשות היחיד ליהודו ית' באמונה זו", כלומר שמה שגורם לנו להיות עשויים זה "עולם הזה הגשמי", אם הקב"ה היה בורא רק את הנשמה שלנו אז מיד היא היתה מתכלת בו לגמרי ולא היה נשאר כלום, מה שגורם שנהיה כאן בעולם העשיה ולא ניעלם לתוך ה' זה הגוף שלנו וכל המציאות הגשמית הנפרדת שמחולקת להמון פרטים, לכן המציאות הזאת נקראת "עושי" בלשון רבים, ואנחנו נשמת במציאות הזאת שהקב"ה גרם שהיא תעשה אותנו "עשויים" ולא כלולים בו לגמרי.

^{מא} כמובן שאם זה מייצר חיות כזאת זה גורם להרבה לחץ, זה גם גורם לכך שיהיו כמו "גיחזי" כאלה שנמצאים ליד הרביים, ה' ירחם. כאן אנחנו לא מדברים על זה, אלא מדברים על כך שזה עושה באמת משהו אמיתי.

^{מב} אדה"ז כותב בסוף פרק לג בתניא, עה"פ "ישמח ישראל בעושי", שלכאורה לא מובן מדוע כתוב "עושי" בלשון רבים, וכי נבראנו על ידי כמה רשויות ח"ו?!, אדה"ז מסביר "וזה שכתוב בעושי לשון רבים שהוא עו"הז הגשמי המלא קליפות וס"א שנק' רשות

לוח מודעות

עלון מעמקים זקוק לך!

רוצה להיות נציג של העלון בישיבה או בבית הכנסת הקרוב?

צור איתנו קשר – 058-5277247 (עתי תור).

מדי יום ראשון מתקיים שיעור בחסידות (ב"ה זכינו לסיים את מאמר פרק בעבודת ה'. משהו חדש מתחיל...) בבית הרב יצחק שפירא בשעה 21:30 בירושלים, רחוב הרב צבי יהודה 18, קומה 2 דירה 4.

בימי רביעי מתקיימים שיעורים בישיבת עוד יוסף חי ביצהר:
12:00 שיעור כללי במסכת כתובות; 15:15 שיעורים בספר התניא.
מוזמנים בשמחה!

התוועדות לכבוד חג הגאולה י"ט-כ' כסליו בליל שב"ק בבית הרב יצחק שפירא לאחר הסעודה. כולם מוזמנים!

לשמיעת שיעורים בקול הלשון 073-3718149.

לקבלת השיעורים השבועיים של הרב ניתן לפנות בדוא"ל אל
yosefperl@gmail.com

למעוניינים נפתח פורום עיונים ודיונים בדברי הרב יצחק שפירא.
ניתן להירשם בדוא"ל ל-ataitor1@gmail.com

ב"ה יצא לאור – 'זה השער' – ביאור לשער היחוד והאמונה'. לרכישה
צור קשר – 058-5277247 (עתי תור).

בס"ד

רוצה להעמיק בקשר הי? רוצה שלימוד התורה יגע בר?

הישיבה הגבוהה עוד יוסף חי

אחיו. חי. וואס.

בישיבה לומדים גמרא בעיון ובבקיאות, תוך העמקה בתורת החסידות.

העמקה בתורת החסידות, הופכת את הקשר עם ה' לחי וטבעי יותר, וכך התורה והמצוות מאירים יותר.

בישיבה לומדים איך התורה והקשר עם ה' נוגעים לכל פרטי החיים, בלימוד התורה והמצוות ובבניית החיים והמשפחה בעמיד.

אחכים/קר!

לחיאום שבוי"ש:

עמי - 058-5277247

להחייצות:

הרב יוסי - 052-6071267

זה השער

ביאור לשער היחוד
והאמונה 'אדמו"ר הזקן.

הספר מתאר לנו הבנה
בהירה מהי האמונה
באחדות ה' על פי דברי
אדמו"ר הזקן, על פיה
כל המציאות כולה היא
חלק בלתי נפרד
מהקב"ה. על ידי הלימוד
בספר, אנו יכולים ממש
לראות בעיני רוחנו כיצד
אנו והעולם כולו, לגמרי
חלק מה' יתברך.

ספר חדש

לרכישה - לחצו כאן.

לפרטים - עתי 0585277247

